

ANALIZA IZVEDLJIVOSTI PRENOSA REZULTATOV PROJEKTA

AKTIVNA STAROST NA PODEŽELJU

V PRAKSO

Braslovče, februar 2021

3RRR z.o.o., so.p.

Bizjak Nika

1. Povzetek

SOCIALNO KMETIJSTVO – ZELENA OSKRBA

Kmetijstvo in zdravstvo se po Evropi srečujeta z velikimi zahtevami in izzivi. Razvoj podeželja poskuša obdržati ljudi in storitve na podeželju kot sredstvo za preprečevanje krajinske degradacije in depopulacije. Kmetijstvo je zelo cenjeno zaradi svoje kulturne in večnamenske dejavnosti in ima velik prispevek znotraj cele Evrope. Majhne kmetije in človeško delo na kmetijah potrebuje posebne pristope za preživetje, razvoj ter ohranjanja kulturne krajine, hkrati pa raznolikost virov, vrst in biotopov potrebuje vso potrebno pozornost, da lahko preživi in uspe. Zdravstveno varstvo (tako v smislu preprečevanja kot zdravljenja) je še en izziv, s katerim se sooča celotna Evropa. Vključevanje in sodelovanje invalidov, migracije in demografske spremembe so nadaljnji izzivi, s katerimi se moramo soočiti. Vedno bolj se zavedamo, da je treba upoštevati socialne vidike invalidnosti, namesto da bi jo obravnavali le kot "zdravstveno" ali "biološko" disfunkcijo.

Okoljski, ekonomski in družbeni trajnosti razvoj stremi k zmanjšanju lakote in revščine, izboljšanju življenja na podeželju, izboljšanju zdravja ljudi ter spodbujanju pravične družbe. Uspešno spoznavanje razvoja in trajnostnih ciljev in odziv na nove prednostne naloge in spreminjajoče se okoliščine zahteva temeljni premik v kmetijskem znanju, vključno z znanostjo, tehnologijo, politikami, institucijami, razvoj zmogljivosti in naložbe. Takšen premik bi vodil v več funkcionalnost kmetijstva, ki upošteva kompleksnost kmetijskih sistemov v različnih družbenih in ekoloških kontekstih. Ponuditi zunanje koristi, kot so človeške pravice, dobro počutje in vključevanje ljudi s posebnimi potrebami so izzivi za kmetovanje znotraj družbe prihodnosti.

Socialno kmetovanje se razvija po vsej Evropi - kmetije, ki v prakso implementirajo "več namenskost", ki jo zahtevajo oblikovalci politike, kar prispeva k ustvarjanju delovnih mest na podeželju z ustvarjanjem socialnih storitev. Socialno kmetovanje vključuje kmetijska podjetja in kmetije, ki povezujejo ljudi s telesno, duševno ali psihološko invalidnostjo; kmetije, ki nudijo priložnosti za mlade socialno ogrožene, storilce kaznivih dejanj, osebe z motnjami v učenju, odvisnike, dolgotrajno brezposelne in aktivne starejše državljanke; kmetije v šolah in vrtcih in še veliko več. Socialno kmetovanje vključuje elemente, kot so zagotavljanje vključenosti, rehabilitacija, usposabljanje in boljša kakovost življenja.

Začetek socialnega kmetovanja lahko temelji na dveh različnih izhodiščih: ali institucija, ki vključuje kmetovanje ali vrtnarjenje, na primer delavnico za ljudi z učnimi težavami; bolnišnica, ki začne z vrtnarsko terapijo ali šola, ki gradi majhno kmetijo za otroke s posebnimi potrebami. Drugo izhodišče je tipična kmetija za proizvodnjo hrane, ki želi razširiti svoje dejavnosti z vključevanjem socialnega dela, tj. s skrbjo za posameznike v posebnih okoliščinah, ki potrebujejo pomoč ali z usmerjanjem celotne kmetije proti šolski kmetiji, kmetiji, ki skrbi za ljudi z zasvojenostjo, dolgoročno brezposelne ali starejše.

Med akterji in pobudniki socialnega kmetovanja je mogoče prepoznati širok spekter motivacijskih dejavnikov. Segajo od dodatnega dohodka za kmetijo do zagotavljanja priložnosti za kmetijo - kmetova žena lahko dela od doma; od iskanja novega področja dejavnosti do idealističnih motivov spremeniti družbo, tj. kombiniranje družbenih dejavnosti s kmetijstvom, ki ga podpira skupnost; vključevanje v ekološke vasi...

Na primer, v Nemčiji je za številne akterje pomembna pristnost, v smislu, da bi moralo biti socialno kmetovanje »pravo kmetovanje« - kmetija, ki dejansko prideluje hrano in ne zagotavlja samo oskrbe ali negovanja, niti ni majhen živalski vrt. V tem smislu se razvoj socialnega kmetovanja po evropskih državah med seboj razlikuje. Na primer na Nizozemskem veliko obstoječih kmetij ne proizvajajo hrane, ampak nudi samo oskrbo. Na Norveškem je vlada spoznala priložnost, da s podpiranjem socialnega kmetovanja ohranja podeželske pokrajine in družinske kmetije, ki vključujejo negovalne dejavnosti. Različna ministrstva sodelujejo v podporo socialnemu kmetovanju na učinkovit način, kar v drugih državah pogosto manjka. Na drugi strani pa s tudi vse pogosteje pojavljajo kmetje, ki zeleno ali socialno oskrbo vidijo samo kot zanimivo podjetje in dodaten zaslužek. Zato zagotavljanje kakovosti postaja problem, pri čemer si je treba prizadevati za skupne cilje v socialnem kmetovanju, da bi zagotovili visok standard storitev.

Dodana vrednost, ki jo za družbo ustvarja socialno kmetovanje, mora biti prepoznana in vredna podpore. Raznolikost socialnih in kulturnih storitev ter socialna prizadevanja za ljudi in naravo potrebujejo javno podporo, da ohranjajo in razvijajo različna področja družbenega delovanja in kmetovanj. Zlasti naj bi prepoznali, spodbujali in nadalje raziskovali integrativno in izobraževalno delo, pa tudi zdravstveno oskrbo in terapevtske učinke socialnega kmetovanja s pomembnim poudarkom na delu in terapiji, odgovorni uporabi naravnih virov, trajnostni prehranski vzgoji..

Izboljšanje in razvoj socialnega kmetovanja po Evropi zahteva ugodne pogoje in plodno sodelovanje med različnimi sektorji politik in uprave (zdravstveni/socialni/kmetijstvo/zaposlovanje) - na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Poleg tega je pomembna izdelava in izmenjava raziskovalnega, strokovnega in praktičnega znanja. Podjetja za socialno kmetovanje že zagotavljajo družbi dodano vrednost na več ravneh znotraj večnamenskega kmetijstva, ukrepi za podporo socialnemu kmetovanju pa pozivajo politike, ministre, znanstvenike, potrošnike in širšo javnost, naj se zavedajo, prepoznajo, vzdržujejo in promovirajo te storitve. Socialno kmetovanje odpira družbeni, kulturni, izobraževalni in terapevtski potencial upravljanja zemljišč. Za ljudi s posebnimi potrebami lahko ponujajo dobre življenjske pogoje in kraje, kjer se vrednotijo in izboljšujejo njihove individualne sposobnosti, kar je zanje korak k vključevanju v družbo.

Socialnega kmetovanja ne želimo videti le kot drugo specializirano možnost za podjetništvo v kmetijstvu, ampak tudi kot možen gradnik za bolj družbeno usmerjeno prihodnost. Socialno kmetijska podjetja v preglednih sistemih ponujajo možnosti za osebni razvoj tistih, ki potrebujejo pomoč; trajnostni pristop k upravljanju narave in okolja ter oživitvev podeželja. Dodana vrednost socialnega kmetovanja odpira možnosti prepletanje kmetijstva in socialnega dela in s tem solidarnost, človečnost, ki izboljšuje družbo in to ne le na podeželju.

2. Aktivnosti projekta

Razvoj dopolnilne dejavnosti na kmetiji v zadnjih letih pridobiva na pomenu. Kmetiji, ki z obstoječo proizvodnjo ne dosega zadovoljivega dohodka, dopolnilna dejavnost pomaga zagotoviti dodaten vir zaslužka, pri čemer se izkoristijo razpoložljiva znanja in spretnosti ljudi, naravni pogoji, razpoložljivi prostori, kmetijski pridelki in gozdni asortimenti ter razpoložljiva oprema in stroji. Hkrati pa od nosilca dejavnosti in članov kmetije zahteva večjo organiziranost, več načrtovanja, jasno postavitve ciljev, poslanstva in vizije, pa tudi dobro poznavanje trga ter zanj potencialnih ciljnih kupcev. Namen projekta je razširitev nabora možnih dejavnosti na kmetijah, na dejavnostih v zvezi s socialnim varstvenimi storitvami, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost. To bomo dosegli s povezovanjem dejavnosti nekaterih podjetij, ki delujejo na tem področju ter kmetijami, ki bi želele poskusno izvajati te aktivnosti. V okviru projekta bi kmetije pridobile znanja, ki bi lahko privedla k ustvaritvi novega delovnega mesta na kmetiji. Vključene kmetije se bodo usposobile za svetovanje, izvajanje praktičnega usposabljanja in drugih oblik izobraževalne dejavnosti o socialno varstvenih aktivnostih na kmetijah: npr. vodenih delavnic za kmetije ter organizacije, ki vključujejo ranljive skupine (starejše, brezposelne, invalide). Bodo pa tudi most med generacijami, saj se bo z njihovim izvajanjem prenašalo znanje o socialno varstvenih storitvah s starejših na mlajše in obratno. Prav tako bodo programi idejni in strokovni model za druge kmetije ter vir znanja za zainteresirane posameznike in organizacije. Novo oblikovani programi bi znatno prispevali k razbremenitvi sistema dolgotrajne oskrbe, ki zaradi progresivnega staranja prebivalstva vse težje zadošča potrebam na trgu. Programi socialno varstvenih storitev na kmetiji bodo za starejše iz lokalnega okolja predstavljali dodatno izbiro pri načrtovanju oskrbe v pozni starosti. Novi programi bodo uporabnikom omogočali bistveno bolj domačo preživljanje dela starosti v mirnem okolju, višjo kakovost življenja prek poudarka na vzdrževanju psihofizične kondicije in socialnih spretnosti. Hkrati pa bodo novo oblikovani programi imeli bistven učinek na razbremenitev trenutnih ponudnikov na področju socialnega varstva.

Sami smo z aktivnostmi pričeli takoj po prejemu pozitivne odločbe in za polni delovni čas zaposlili osebo za vodenje, koordinacijo in izvedbo aktivnosti projekta.

Po pripravljenem podrobnem načrtu smo pričeli pripravljati gradivo za usposabljanja tako za nosilce kmetij in njihove člane, kot za člane zadruga in ostale udeležence.

Usposabljanja za kmetije smo izvedli v mesecu decembru na sedežu zadruga in sicer v petih delih, skupaj 20 ur. Vsako usposabljanje smo razširili na medgeneracijska srečanja in druženje. Tako so se tudi člani bolj povezali.

Usposabljanja za druge uporabnike – člane zadruga in osebe z duševnimi motnjami ter mentorje smo izvedli v prvi polovici leta 2020 in sicer individualno, saj se je bilo potrebno prilagoditi vsakemu posamezniku zaradi različnih zmožnosti dojetanja.

V mesecu decembru smo pričeli tudi z obiski na domu, najprej pri članih zadruga, v nadaljevanju pa tudi na partnerskih kmetijah. Z aktivnostmi smo se prilagodili vsakemu posameznemu uporabniku, saj je vsak potreboval specifično pomoč glede na svoje potrebe.

V mesecu februarju smo izvedli zbiranje ponudb za izbor izvajalca pomoči na domu in osebne asistence in po izboru dobili podporo pri našem delu s strani dveh zunanjih izvajalcev – Društva za izvajanje osebne asistence in VDC Muc. Oba smo vključili v naše delo in sodelovanje je bilo dobro sprejeto tudi s strani naših uporabnikov.

Tako smo članom zadruga zagotovili obiske in pomoč pri vsakodnevnih opravilih, spremstva po opravkih, k zdravniku, urejanje in vzdrževanje bivalnega okolja in vrtna opravila, spremstva na rehabilitacijah in pa socialne stike, ki so glede na njihov položaj zelo pomembni. Včasih je potrebna le malenkost, ki pa pomeni bistveno izboljšanje kvalitete življenja posameznika.

Tudi na kmetijah smo prisluhnili njihovim potrebam. Tako smo se bolj posvetili kmetijam takrat, ko so imeli delovne konice in so pomoč dejansko še bolj potrebovali (spomladanska opravila, nakladanje piščancev, rez hmelja, obiranje hmelja..). Pomagali smo pri gospodinjstvih opravilih, pri oskrbi starejših, varstvu in izobraževanju otrok, spremljali po opravkih in sprehodih, pomagali pri administraciji na kmetiji... Pomembna nit je bilo druženje in vzdrževanje socialnih stikov. Skupaj je bilo na kmetijah opravljenih skoraj 1000 ur. S partnerskimi kmetijami smo bili vseskozi v kontaktu in priskočili na pomoč, ko so jo potrebovali.

Pomemben vidik uspešnosti projekta je po naši presoji izbor partnerskih kmetij. Že pri samem dogovarjanju za projekt smo predvideli, da vsaka po svoje prinese določene izkušnje na posameznem področju glede na specifične potrebe. In naš pravilen izbor lahko mirno potrdimo glede na rezultate našega delovanja v prvem letu projekta in verjetno tudi po zaključku.

Kmetija Bizjak je tipična slovenska kmetija, ki se ukvarja z mlečno proizvodnjo in hmeljarstvom. Trenutno še poskuša slediti razvoju (oprema za mleko, namakalni sistem...), vendar s prihajajočimi digitalnimi rešitvami vsekakor izgublja. Ima pa še eno zelo tipično lastnost veliko slovenskih kmetij – samski, starejši lastnik kmetije. Tako lahko čez noč nastaneta dva problema. V primeru bolezni bo lastnik potreboval pomoč in oskrbo, hkrati pa lahko kmetija čez noč zapre svoja vrata, saj nima naslednika.

Kmetiji Drofelnik in Serdoner sta v tem pogledu drugačni, saj imata obe mlajše gospodarje, ki sta sodelovala na razpisu za mlade prevzemnike kmetij. Mladi prevzemniki so po pravilu lastniki perspektivnih kmetij, ki lahko naše kmetijstvo bistveno izboljšajo in so bolj dostopni za novitete, pa vendar je med obema partnerskima kmetijama bistvena razlika.

Na kmetiji Drofelnik živijo štiri generacije in se med seboj na nek način dopolnjujejo. V primeru potrebe posameznika znotraj skupnosti vsi priskočijo na pomoč in rešijo problem, čeprav zaradi obilici dela predvsem v delovnih konicah zelo težko zadostijo vsem potrebam.

Na kmetiji Serdoner pa živi mlad gospodar, invalid, skupaj z ostarelima staršema. Pri delu, zlasti pri oskrbi staršev velikokrat vskočita sestri z vnuki, ki ne živijo na kmetiji in so zaposleni drugje. To vsekakor pomeni veliko breme pri razvoju kmetije, ki v takih razmerah potrebuje širšo podporo. Starejši na kmetijah pričakujejo, da bodo starost preživeli doma, za razliko od starejših v urbanih okoljih, ki se lažje sprijaznijo s starostjo v kaki instituciji. Kar se tiče invalidnosti lastnika in gospodarja pa je vsekakor možnost koriščenja osebne asistencije, kjer bi potreboval predvsem spremstvo pri izvajanju delovnih opravil.

Pri izpeljavi aktivnosti smo vključili štiri ranljive družbene skupine – invalide, brezposelne, starejše in osebe z motnjami v duševnem zdravju. Zanimivo je, kako smo z

medgeneracijskimi druženji uspeli vzpostaviti sodelovanje, ki je vsem prineslo izboljšanje njihovega položaja.

Zaradi širjenja virusa in karantene je bilo sodelovanje še bolj potrebno, saj bi marsikdo od uporabnikov brez naše pomoči ostal brez podpore in predvsem brez socialne mreže. Tako smo tudi ves čas karantene opravljali vse aktivnosti. Res pa je, da je to od nas zahtevalo dodatne napore zaradi potrebne zaščite, saj smo se vseskozi zavedali, da imamo opravka z ranljivimi skupinami, ki jih je potrebno posebej paziti. Imeli smo to srečo, da smo plan projekta zastavili tako, da je bilo glede na zdravstveno situacijo možno vse predvidene aktivnosti izpeljati, res pa je, da je bilo srečanj in medgeneracijskega druženja nekoliko manj, bilo pa je več individualnih obravnav.

Nehote se nam je v projekt pritihotapila še ena dejavnost. Predvideli smo sicer vključevanje otrok in izobraževanje na kmetiji, vendar smo to še nadgradili. Sedež naše zadruga je na podeželju in imamo v lasti okrog hiše tudi kmetijske površine. Ljubiteljsko redimo kokoši, kunce in ovce. To prinese tudi ljubke mladičke.. V bližini nas raste naselje okrog 30 novih hiš z mladimi družinami. In kar naenkrat smo imeli polno dvorišče otrok z željo po ogledu živali, zanimanjem o njihovih potrebah, njihovo oskrbo... in takoj smo imeli »izobraževalno kmetijo«.

V 1. letu projekta smo se kot zadruga hoteli registrirati kot izvajalec osebne asistenc pri Ministrstvu za delo, vendar naš status kljub neprofitnemu delovanju ni ustrezal. Tako smo bili prisiljeni narediti obvod in se registrirati kot društvo. To nam je uspelo in za leto 2021 imamo že podpisano pogodbo s strani MDDSZ za kritje stroškov izvajanja osebne asistenc, prve zaposlitve pa bomo opravili v mesecu marcu.

Tekom projekta smo želeli razširiti nabor možnih dejavnosti na kmetijah ob vključevanju ranljivih skupin, ki jih preko socialnih programov spodbudimo k boljšemu socialnemu in družbenemu življenju. Hkrati pridobijo vključene osebe znanja o pomenu ohranjanja kmetijskih in zemljiških površin ter spretnosti, ki so povezane s pridelavo/predelavo hrane. Kmetije, ki bodo vključene v projekt, lahko s tem občutno razbremenimo, hkrati pa pridobijo prijatelja, partnerja oz. družabnika, s katerim lahko izboljšajo kvaliteto socialnega življenja.

Sedanja zakonodaja glede dopolnilnih dejavnosti na področju socialnega varstva je napisana v smeri, da kmetija nudi oskrbo z lastno pridelano hrano in prenočišče, namen našega projekta pa je bil ugotoviti možnost dopolnilne dejavnosti na kmetije v smeri socialnega servisa s posluhom za kmečko prebivalstvo, ki je na nek način specifično in ima tudi drugačne potrebe kot prebivalci mest. Na tem področju je kmečko prebivalstvo sigurno v podrejenem položaju in to želimo spremeniti.

Tako uporabniki (kmetije, starejše osebe, invalidi) kot izvajalci (zadruga, zunanji izvajalci – osebni asistenti in osebe z motnjami v duševnem zdravju, mentorji in brezposelni) so se med trajanjem projekta naučili, kaj je njihova naloga, kako morajo postopati v določenih situacija in kako rešiti morebitne probleme.

To pa je osnova za sodelovanje tudi v prihodnje.

Z opravljenega dela vidimo, da je sodelovanje tudi vnaprej možno, zaželeno in to bomo poskušali realizirati.

3. Pregled ureditve dopolnilnih dejavnosti in socialnega varstva na domu pri nas

DOPOLNILNE DEJAVNOSTI NA KMETIJI

Dovoljenje za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji

Za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji mora nosilec dejavnosti pridobiti dovoljenje, ki ga na njegovo zahtevo izda krajevno pristojna upravna enota. Upravna enota ima 60 dni časa za izdajo dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

V vlogi za izdajo dovoljenja mora vlagatelj navesti:

- ime in priimek nosilca dopolnilne dejavnosti, rojstni datum in naslov;
- kontaktne podatke (telefon, elektronsko pošto);
- lokacijo, na kateri se bo opravljala dopolnilna dejavnost in identifikacijsko številko kmetijskega gospodarstva te kmetije;
- vrste dopolnilnih dejavnosti in
- časovno obdobje opravljanja dopolnilne dejavnosti, določeno po mesecih v primeru opravljanja sezonske dopolnilne dejavnosti.

Če je nosilec dopolnilne dejavnosti član kmetije, na kateri se bo opravljala dopolnilna dejavnost, mora k vlogi priložiti soglasje nosilca kmetije, da lahko na kmetiji opravlja navedene dopolnilne dejavnosti.

Dopolnilna dejavnost na kmetiji se opravlja za nedoločen čas. Sezonske dopolnilne dejavnosti se lahko neprekinjeno opravljajo največ šest mesecev.

Pogoji za opravljanje dejavnosti

Pri opravljanju dopolnilnih dejavnosti na kmetiji je potrebno izpolnjevati dva osnovna pogoja:

- kmetija mora imeti v uporabi najmanj en hektar primerljivih kmetijskih površin ali najmanj 10 čebeljih družin,
- letni dohodek iz dopolnilnih dejavnosti na kmetiji ne sme presežati treh povprečnih letnih plač na zaposlenega v Republiki Sloveniji v preteklem letu oziroma petih povprečnih letnih plač na območju z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost.

Za izračun primerljivih kmetijskih površin upoštevamo prijavljene grafične enote rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva (GERK) v registru kmetijskih gospodarstev. Glede na različne rabe GERK se za 1 hektar primerljivih kmetijskih površin šteje največja upravičena površina GERK, razen pri vrstah rabe GERK 1181, 1191 in 1420, kjer se upošteva celotna grafična površina. Za preračun enega hektarja primerljivih kmetijskih površin šteje:

- 1 ha njivskih površin,
- 2 ha travniških površin,
- 0,25 ha trajnih nasadov (intenzivni sadovnjaki, vinogradi, oljčniki, matičnjaki, hmeljišča, nasadi špargljev, artičok in hitro rastočega panjevca, drevesnice),

- 0,1 ha rastlinjakov ali
- 8 ha plantaže gozdnega drevja.

Na kmetijah, kjer želijo opravljati dopolnilne dejavnosti, povezane s čebelarstvom, predelavo medu in čebeljih pridelkov ter apiturizmom, ni treba imeti v uporabi najmanj enega hektara primerljivih kmetijskih površin, morajo pa imeti kot nosilec dopolnilne dejavnosti ali član kmetije v register čebelnjakov vpisanih najmanj 10 čebeljih družin.

Za opravljanje nekaterih dopolnilnih dejavnosti je potrebno poleg zahtevanega najmanj enega hektarja primerljivih kmetijskih površin imeti še dodatne kmetijske površine:

- za opravljanje dopolnilne dejavnosti predelava gozdnih sadežev, predelava gozdnih lesnih sortimentov ter proizvodnja in prodaja energije iz lesne biomase morajo imeti člani kmetije v lasti še najmanj 6,0 ha gozda,
- za opravljanje dopolnilne dejavnosti izdelava enostavnih izdelkov iz lesa ter domača suhorobarska galanterija in nadaljevanje stare suhorobarske dediščine morajo imeti člani kmetije v lasti najmanj 2,0 ha gozda,
- za opravljanje dopolnilne dejavnosti predelava zelišč morajo imeti v uporabi najmanj 0,02 ha površin z zelišči,
- za opravljanje dopolnilne dejavnosti vzreja in predelava vodnih organizmov morajo imeti člani kmetije v uporabi vodno zemljišče, ki je vpisano v centralni register objektov akvakulture in komercialnih ribnikov.

Nosilci dopolnilne dejavnosti svetovanje o kmetovanju, organiziranje delavnic in tečajev ter usposabljanje na kmetiji morajo imeti ustrezno izobrazbo:

- najmanj srednjo strokovno izobrazbo s področja kmetijstva oziroma gozdarstva ali
- pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo oziroma mojstrski izpit s tega področja ali
- izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih prve stopnje oziroma raven izobrazbe, pridobljeno po študijskih programih, ki ustrezajo izobrazbi najmanj prve stopnje.

Pri posameznih vrstah dopolnilnih dejavnosti veljajo tudi druge omejitve in pogoji, kot so največji obsegi proizvodnje ali odstotek lastnih surovin, ki morajo biti uporabljene. Podrobnejše informacije so na voljo na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Skupine dopolnilnih dejavnosti

Na kmetiji lahko se lahko opravljajo naslednje skupine dopolnilnih dejavnosti:

- predelava primarnih kmetijskih pridelkov,
- predelava gozdnih lesnih sortimentov,
- prodaja kmetijskih pridelkov in izdelkov s kmetij,
- vzreja in predelava vodnih organizmov,
- turizem na kmetiji,
- dejavnost, povezana s tradicionalnimi znanji, storitvami oziroma izdelki,
- predelava rastlinskih odpadkov ter proizvodnja in prodaja energije iz obnovljivih virov,

- storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in opremo ter ročna dela,
- svetovanje in usposabljanje v zvezi s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo,
- socialno-varstvene storitve.

Podatkov o prodaji proizvodov v preteklem letu ni treba javiti na upravno enoto. Če ima kmetija naprodaj:

- lastne izdelke (dopolnilna dejavnost predelava primarnih kmetijskih pridelkov),
- lastne kmetijske pridelke in lastne izdelke ter kmetijske pridelke in izdelke z drugih kmetij (dopolnilna dejavnost prodaja kmetijskih pridelkov in izdelkov s kmetij),

je potrebno hraniti deset let od poslovnega dogodka prejete račune in evidence o lastnih količinah predelanih surovin ali druga dokazila, ki vsebujejo podatke o količinah in poreklu surovin.

Za katero od navedenih dopolnilnih dejavnosti se kmetija odloči, je odvisno od njene osnovne kmetijske proizvodnje, znanja, razpoložljive delovne sile, pa tudi potrebe trga in okolja, v katerem deluje.

Dopolnilna dejavnost na kmetiji mora izpolnjevati tudi vse pogoje iz slovenskih zakonsko opredeljenih predpisov in uredb Evropske unije s področja, ki ga ta pokriva. To še posebej velja za področje pridelave in predelave živil, kjer je treba zagotoviti zdravstveno in higiensko ustreznost živil, izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili; njihovo sledljivost od kmeta do končnega potrošnika in izvajanje nadzora po načelih sistema HACCP.

Socialno varstvo kot dopolnilna dejavnost

Socialno varstvo zajema:

- celodnevno bivanje odraslih in starejših oseb, ki niso odvisne od tuje pomoči pri opravljanju osnovnih dnevnih opravil in
- dnevne oblike bivanja odraslih in starejših oseb, ki niso odvisne od tuje pomoči pri opravljanju osnovnih dnevnih opravil.

Kmetija nudi celodnevno bivanje največ 6 osebam v enoposteljnih ali dvoposteljnih sobah. Kmetija nudi dnevne oblike bivanja največ 12 osebam.

Pogoj za pridobitev dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti je odločba o pravici do sredstev iz podukrepa podpora za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani na podlagi predpisa, ki ureja izvajanje ukrepa Sodelovanje iz Programa razvoja podeželja 2014-2020.

Zahtevani delež lastnih surovin

Kmetija mora pri prehrani zagotoviti najmanj 30 % vrednosti lastnih surovin. Do 20 % vrednosti prehrane lahko kmetija zagotovi z dokupom surovin, ki so pridelane na drugih kmetijah z lokalnega trga ali predelane na drugih kmetijah, ki imajo dopolnilno dejavnost predelava. Za do 50 % vrednosti ponudbe lahko kmetija dokupi surovine in izdelke v prosti prodaji.

Lokacija opravljanja dopolnilne dejavnosti

Dopolnilna dejavnost se opravlja na naslovu kmetije.

SWOT ANALIZA RAZVOJA DOPOLNILNIH DEJAVNOSTI NA KMETIJI

Namen te analize je opredeliti prednosti in slabosti kmetije ter priložnosti in nevarnosti z vplivom na kmetijo, ki jih lahko izkoristimo ali pa se jim izognemo. Bistvo analize pa je, da pridobimo širši pregled nad stanjem znotraj kmetije in dejavniki zunanjega okolja, ki lahko v veliki meri vplivajo ter narekujejo razvoj in uspešnost podjetniške ideje oz. razvoja dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

Prednosti dopolnilne dejavnosti lahko definiramo kot:

- dodaten vir zaslužka in doseganje paritetnega dohodka, posledično višji življenjski standard ter izboljšanje kakovosti življenja na kmetiji;
- nova delovna mesta in večja delovna izkoriščenost ostalih družinskih članov na kmetiji;
- specifičnost in posebnost ponudbe (pridelkov, izdelkov in storitev) v okviru dopolnilne dejavnosti;
- možnost neposrednega trženja predelanih kmetijskih pridelkov na kmetiji, večje zaupanje kupca oz. potrošnika v pristnost domačih izdelkov;
- visoka kakovost domačih izdelkov, povpraševanje po doma pridelanih in predelanih izdelkih presega ponudbo;
- neokrnjena narava in naravi prijazno kmetovanje - ekološko kmetovanje;
- povezanost tradicije in tradicionalnega načina pridelave z inovativnostjo ter podjetniško ustvarjalnostjo;
- proizvodna izkoriščenost obstoječe infrastrukture na kmetiji; izkoriščenost delovne sile na kmetiji;
- povezanost znanja in izkušenj s kmetijske proizvodnje z dopolnilno dejavnostjo;
- velika navezanost slovenskega kmeta na podeželsko življenje in domačo zemljo;
- samozaposlitev in ohranjanje poseljenosti podeželja.

Slabosti oz. pomanjkljivosti so naslednje:

- slab dohodkovni položaj slovenskega kmeta in premalo razpoložljivih lastnih finančnih sredstev;
- visok finančni vložek, povezan z investicijo, prepočasna povrnitev vložka, povezanega z investicijo;
- nedoseganje ekonomije obsega, omejitev proizvodnih zmogljivosti v primeru večjega povpraševanja po izdelkih;
- slaba promocija domačih izdelkov in neorganizirane prodajne poti;
- neustrezna izobrazba in starostna struktura nosilcev dejavnosti ter potreba po dodatnem usposabljanju;
- pomanjkljivo poznavanje zakonskih predpisov, ki se navezujejo na posamezno vrsto dopolnilne dejavnosti;
- obremenjenost z delovnimi in hkrati družinskimi obveznostmi;
- večja obremenitev okolja (poraba energije, komunalni odpadki ...).

Priložnosti dopolnile dejavnosti se kažejo v:

- finančni podpori, v obliki neposrednih plačil in nepovratnih sredstev iz evropskih ter nacionalnih virov;
- višjem dohodku in zagotovljenem dotoku denarja v družinski proračun;
- razvijanju lastne blagovne znamke za izdelek ali skupino izdelkov;
- pridobitvi ustrezne označbe izdelka (izdelek z višjo kakovostjo, izdelek z geografskim poreklom, ekološko pridelan izdelek ...);
- vse večji potrošniški ozaveščenosti o zdravi in neoporečni hrani s podeželja;
- doseganju višjih cen izdelkov;
- vzpostavitvi prodajne mreže (lastna trgovina, kmečka tržnica ...);
- možnosti povezovanja nosilcev sorodnih dopolnilnih dejavnosti na kmetiji s skupnimi interesi vstopa na trg in s tem doseganje višje konkurenčnosti;
- povečanem interesu po življenju na podeželju in neokrnjeni naravi ter posledično ohranjanju poseljenosti in zaraščanju obdelovalnih površin;
- razvoju podjetništva in boljšem regionalnem razvoju podeželja;
- ohranjanju tradicije in identitete življenja na kmetijah (domače obrti, običaji ...),
- prilagoditev starostni strukturi na kmetijah.

Nevarnosti, ki jih lahko predvidimo, so:

- stroga zakonodaja in dolgotrajni postopki pridobivanja ustrezne dokumentacije za registracijo dopolnilne dejavnosti;
- spreminjajoče se razmere v gospodarstvu in na trgu;
- omejitve z obsegom proizvodnje in dohodkom od dejavnosti;
- omejitve pri dodeljevanju finančnih spodbud s strani države;
- nedovoljeno izrabljanje blagovne znamke in zaščitnih označb (ponaredki drugih ponudnikov);
- sezonska narava nekaterih pridelkov, izdelkov in tudi storitev;
- odvisnost določenih dopolnilnih dejavnosti od vremenskih razmer (naravne in elementarne nesreče) in posledično vpliv na kakovost pridelkov in izdelkov.

S predstavljeno SWOT analizo smo prikazali pozitivne in negativne učinke, s katerimi se soočajo nosilci dopolnilnih dejavnosti na kmetiji in tudi njihovi družinski člani. Celostno in pravilno vrednotenje prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ima pomemben vpliv na odločitev za registracijo dopolnilne dejavnosti na kmetiji ter uspešnost podjetniške ideje.

Pomembno je, da si upajo sprejeti izziv, se soočiti s slabostmi in nevarnostmi te dejavnosti ter zanje najti tudi ustrezne rešitve.

Uspeh je zagotovljen, če smo s pravo idejo ob pravem času na pravem mestu!!!

ZAPOSLOTVENI CENTER

Zaposlitveni center je pravna oseba posebnega pomena, ki zagotavlja zaščitena delovna mesta invalidom, ki zaradi invalidnosti dosegajo od 30 do 70 % pričakovanih delovnih rezultatov in jim je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje izdal odločbo, da so zaposljivi le na zaščitanih delovnih mestih.

Invalidi, zaposleni na zaščiteneh delovnih mestih, morajo biti strokovno vodeni in opravljati delo po navodilih strokovnih delavcev in sodelavcev, zaposlenih v zaposlitvenem centru, kar velja tudi v primeru, ko delovni procesi potekajo izven prostorov zaposlitvenega centra.

1. Za pomoč invalidom, zaposlenim na zaščiteneh delovnih mestih, zaposluje zaposlitveni center strokovne delavce in sodelavce. Število strokovnih delavcev in sodelavcev ne sme presegati 50 % zaposlenih invalidov na zaščiteneh delovnih mestih.
2. Zaposlitveni center mora zaposlovati najmanj enega strokovnega delavca, če ima zaposlenih do vključno 14 invalidov.
3. Zaposlitveni center, ki ima zaposlenih najmanj 15 invalidov, mora imeti poleg strokovnega delavca iz prejšnjega odstavka zaposlenega vsaj še enega strokovnega sodelavca, od vključno 25 zaposlenih invalidov najmanj dva strokovna sodelavca, od vključno 35 zaposlenih invalidov tri, od vključno 45 zaposlenih invalidov štiri strokovne sodelavce in na vsakih nadaljnjih 10 zaposlenih invalidov še enega strokovnega sodelavca, ki je usposobljen za vodenje delovnih procesov zaposlenih invalidov glede na njihovo invalidnost.
4. Zaposlitveni center mora ministrstvu, pristojnemu za invalidsko varstvo, posredovati obrazce prijave v zavarovanje za zaposlene strokovne delavce in strokovne sodelavce, na zahtevo ministrstva, pristojnega za invalidsko varstvo, pa tudi podatke o drugih zaposlenih.
5. Zaposlitveni center mora razpolagati z ustreznimi poslovnimi prostori, ki morajo biti primerno opremljeni in dostopni zaposlenim invalidom glede na vrsto njihove invalidnosti ter imeti ustrezna delovna sredstva za delo.

V primeru, da namerava zaposlitveni center zaradi širitve dejavnosti povečati število zaposlenih invalidov na zaščiteneh delovnih mestih za več kot 10, mora ministrstvu, pristojnemu za invalidsko varstvo, predložiti poslovni načrt, odločbe Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, iz katerih je razvidno, da so invalidi, ki se bodo zaposlili v zaposlitvenem centru, zaposljivi le na zaščiteneh delovnih mestih in obrazce prijave v zavarovanje. Zaposlitveni center mora ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo, obvestiti o vključitvi oseb, napotenih s strani Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, na zaposlitveno rehabilitacijo ali v programe aktivne politike zaposlovanja.

Število zaposlenih oseb v zaposlitvenem centru, ki niso invalidi, zaposleni na zaščiteneh delovnih mestih, skupaj s številom napotenih oseb iz prejšnjega odstavka, ne sme presegati števila invalidov, zaposlenih na zaščiteneh delovnih mestih. V primeru iz drugega odstavka tega člena mora zaposlitveni center za delo z napotenimi osebami zagotoviti sredstva za zaposlitev dodatnih strokovnih delavcev ali sodelavcev, število teh zaposlitev pa mora biti v enakem razmerju, kot to velja za invalide, ki delajo na zaščiteneh delovnih mestih. V zaposlitvenem centru ne smejo delati osebe preko delodajalcev, vpisanih v register domačih ali tujih pravnih ali fizičnih oseb za opravljanje dejavnosti zagotavljanja delavcev drugemu delodajalcu ali preko koncesionarjev, ki posredujejo začasno ali občasno delo dijakom in študentom, če gre za izpolnjevanje pogodbenih obveznosti iz naslova nadomestne izpolnitve kvote.

OSEBNA ASISTENCA

Osebna asistenca je zbir storitev, ki ljudem, ki v vsakdanjem življenju potrebujejo pomoč drugega, omogoča neodvisno in bolj kakovostno življenje. Storitve so prilagojene konkretnim potrebam posameznega uporabnika oziroma uporabnice, njegovim oziroma njenim sposobnostim, željam, pričakovanjem in življenjskim razmeram.

Upravičenci do osebne asistenc

Do osebne asistenc je ne glede na njegov oz. njen dohodek in premoženje upravičen vlagatelj, ki:

- zaradi invalidnosti potrebuje pomoč pri opravljanju aktivnosti, vezanih na samostojno osebno in družinsko življenje, vključevanje v okolje, izobraževanje in zaposlitev;
- je državljan RS s stalnim bivališčem v Republiki Sloveniji ali tujec, ki ima stalno prebivališče v RS;
- je star od 18 do 65 let;
- živi ali bi želel živeti v samostojnem ali skupnem gospodinjstvu zunaj celodnevne institucionalne oskrbe in
- potrebuje pomoč najmanj 30 ur tedensko.

Če je vlagatelj imel pravico do osebne asistenc pred dopolnjenim 65. letom starosti, je lahko upravičen do osebne asistenc tudi potem, ko dopolni to starost.

Vlogo za pravico do osebne asistenc vlagatelj ali njegova zakoniti zastopnik vložiti na krajevno pristojnem centru za socialno delo.

Osebno asistenco kot nepridobitno dejavnost lahko izvajajo nevladne organizacije, zavodi in samostojni podjetniki na podlagi odločbe ministrstva.

Vlagatelj za pridobitev statusa izvajalca osebne asistenc in za vpis v register izvajalcev osebne asistenc vložiti vlogo na ministrstvu. Vloga ni predpisana.

Vlagatelj mora biti v Republiki Sloveniji registriran za opravljanje dejavnosti socialnega varstva brez nastanitve ali dejavnosti invalidskih organizacij oziroma mora biti ta dejavnost razvidna iz njegovega temeljnega akta ter mora zagotavljati prostore za organiziranje izvajanja dejavnosti pravice do osebne asistenc in izpolnjevati naslednje pogoje:

- ima zaposlenega strokovnega vodjo za izvajanje osebne asistenc, ki ima opravljen strokovni izpit po predpisih, ki urejajo področje socialnega varstva, v kolikor izvaja osebno asistenco za več kot pet uporabnikov,
- mu ni bila s pravnomočno sodbo sodišča izrečena prepoved izvajanja storitev s področja socialnega varstva,
- ima za vodenje dela osebnih asistentov zaposlenega usklajevalca osebne asistenc, ki je končal vsaj visokošolski strokovni program, za vsakih nadaljnjih 20 uporabnikov,
- ima poravnane davke in prispevke.

Vloga za pridobitev statusa izvajalca osebne asistenc in vpis v register izvajalcev osebne asistenc mora vsebovati:

- naziv in sedež izvajalca osebne asistenc,
- pravni status izvajalca,
- osebno ime odgovorne osebe izvajalca osebne asistenc,
- kontaktne podatke izvajalca osebne asistenc,
- davčno in matično številko in
- območje, kjer bo predvidoma izvajal osebno asistenco.

Vlogi se mora priložiti:

- dokazilo o registraciji, iz katerega je razvidno, da je registriran za opravljanje dejavnosti socialnega varstva brez nastanitve ali dejavnost invalidskih organizacij, ali temeljni akt, iz katerega je ta dejavnost razvidna,
- izjavo o predvidenem številu uporabnikov za katere bo izvajal osebno asistenco,
- pogodbo o zaposlitvi in potrdilo o opravljenem strokovnem izpitu po predpisih, ki urejajo področje socialnega varstva za strokovnega vodjo za izvajanje osebne asistencije, ko bo izvajal osebno asistenco za več kot pet uporabnikov,
- pogodbo o zaposlitvi in potrdilo o izobrazbi za usklajevalca osebne asistencije, ko bo izvajal osebno asistenco za več kot 20 uporabnikov in za vsakih nadaljnjih 20 uporabnikov dodatnega usklajevalca osebnih asistentov,
- dokazilo, da razpolaga s prostori za organizacijo osebne asistencije, če v skladu z zakonom zaposluje strokovnega vodjo,
- dokazilo, da mu ni bila s pravnomočno sodbo sodišča izrečena prepoved izvajanja storitev s področja socialnega varstva,
- dokazilo, da ima poravnane davke in prispevke.

Za izvajalca osebne asistencije do 5 uporabnikov in asistente, ki izvajajo osebno asistenco ni predpisane potrebne izobrazbe, je pa zahtevano vsakoletno izobraževanje.

Na podlagi vloge ministrstvo vpiše izvajalca osebne asistencije v register in z njim sklene pogodbo.

Izvedbeni načrt

Uporabnik ali njegov zakoniti zastopnik skupaj z izvajalcem osebne asistencije pripravita izvedbeni načrt, ki je pisni dogovor o storitvah osebne asistencije. Vsebuje opredelitev vrste nalog, ki jih opravlja osebni asistent, izbiro enega ali več osebnih asistentov, ki bodo opravljali osebno asistenco pri uporabniku, terminski plan izvajanja osebne asistencije ter pravice in obveznosti uporabnikov, osebnih asistentov in izvajalca. Podpisani izvedbeni načrt izvajalec pošlje krajevno pristojnemu centru za socialno delo.

POMOČ NA DOMU

Pomoč na domu je namenjena pretežno starejšim osebam, ki živijo na svojem domu, vendar se zaradi bolezni ali drugih težav povezanih s starostjo ne morejo več v celoti oskrbovati ali negovati sami, niti tega v zadostnem obsegu ne zmorejo njihovi svojci ali sosedje. S pomočjo na domu se nadomesti potrebo po institucionalnem varstvu ter se tako posamezniku omogoči, da lahko čim dlje ostane v domačem okolju.

Vrste pomoči v storitvi

Pomoč na domu in njen obseg se prilagodi potrebam posameznega upravičenca.

Storitev pomoč na domu lahko obsega naslednje vrste pomoči:

- pomoč pri temeljnih dnevni opravilih (pomoč pri oblačenju, slačenju, pomoč pri umivanju, hranjenju, opravljanju osnovnih življenjskih potreb, vzdrževanje in nega osebnih ortopedskih pripomočkov);
- gospodinjsko pomoč (prinašanja enega pripravljenega obroka ali nabava živil in priprava enega obroka hrane, pomivanje uporabljene posode, osnovno čiščenje bivalnega dela prostorov z odnašanjem smeti, postiljanje in osnovno vzdrževanje spalnega prostora);
- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (vzpostavljane socialne mreže z okoljem, s prostovoljci in s sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca ter priprava upravičenca na institucionalno varstvo).

Izvajalci in sofinanciranje storitve

Pomoč na domu je v pristojnosti občin, saj občina izbere izvajalca, ki nato storitev izvaja v okviru mreže javne službe. Izvajalec storitve je lahko javni zavod ali koncesionar. Občine pomoč na domu tudi sofinancirajo, najmanj v višini 50 %, v povprečju pa preko 70 % celotnih stroškov. Povprečna cena storitve znaša med 5 in 6 evrov na uro.

SOCIALNI SERVIS

Socialni servis obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč in v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje.

Socialni servis ne sodi v javno službo.

Storitev obsega zlasti naslednja opravila:

- prinašanje pripravljenih obrokov hrane,
- nakup in prinašanje živil ali drugih potrebščin, priprava drv ali druge kurjave,
- nabava ozimnice,
- manjša hišna popravila,
- pranje in likanje perila,
- vzdrževanje vrta in okolice stanovanja,
- čiščenje v stanovanju, opremljanje, spremljanje pri obiskih trgovin, predstav, sorodnikov ali na počitnicah,
- organiziranje in izvajanje drugih oblik družabništva,
- pedikerske, frizerske in druge podobne storitve za nego telesa in vzdrževanje videza,
- pomoč pri opravljanju bančnih poslov, plačevanju računov, sprejemanju in odpošiljanju poštnih pošilk – po pooblastilu upravičenca,
- varovanje in nadziranje stanja uporabnika preko noči,
- celodnevna povezava prek osebnega telefonskega alarma.

Izvajalec storitve socialnega servisa mora nuditi vsaj tri opravila iz prejšnjega odstavka, od katerih mora vedno biti na voljo opravilo iz prve alineje prejšnjega odstavka, razen v primeru izvajanja opravila iz zadnje alineje prejšnjega odstavka, ki se lahko opravlja kot samostojna storitev socialnega servisa.

Upravičenec je vsakdo, ki zaradi invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, nesreč ter v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje, naroči določeno opravilo ali več opravil in prevzame obveznost plačila storitve in kritja stroškov v zvezi z opravljeno storitvijo.

Postopek pri opravljanju posameznega opravila in obseg storitve določita uporabnik in izvajalec z dogovorom ali pogodbo.

Trajanje storitve je odvisno od volje uporabnika in izvajalca, določita pa ga v dogovoru ali pogodbi.

Pogoji:

- dovoljenje za delo

Dovoljenje za delo se izda za **socialno varstveno storitev** oziroma njeno obliko, kot je opredeljena v predpisih s področja socialnega varstva in tvori vsebinsko celoto. Dovoljenje izda pristojni organ.

Vlagatelj mora za pridobitev dovoljenja in vpis v register izvajalcev socialno varstvenih storitev **izpolnjevati predpisane pogoje** glede statusa in registracije, prostorov, opreme in kadrov, izkazovati mora finančno in poslovno sposobnost za izvajanje storitve, pridobiti mora pozitivno mnenje Socialne zbornice Slovenije.

Vloga s priloženimi dokazili se vloži na pristojnem ministrstvu. Vlagatelj mora v vlogi navesti storitev, ki jo želi opravljati, in podatke, ki izkazujejo njegovo identiteto (npr. podjetje oziroma naziv in sedež).

Izpolnjevanje pogojev za opravljanje storitve ugotavlja **strokovna komisija**, ki jo imenuje minister, pristojen za socialno varstvo.

Če je vlagatelj začel poslovati v letu, v katerem je vložil vlogo za izdajo dovoljenja za delo, mu zadnjega letnega poročila in revizorjevega poročila pri vlogi ni treba priložiti.

Če iz priložene zadnje bilance stanja izhaja izguba, mora biti pokrita do izdaje odločbe o vpisu v register.

- Soglasje pristojnega organa k ceni storitve
- Vpis v register izvajalcev socialno varstvenih storitev oz. koncesionarjev
- Nudjenje vsaj treh opravil socialnega servisa
- Obvezno nudenje prinašanja pripravljenih obrokov hrane
- Vodenje zbirk podatkov
- Pisno poročanje pristojnemu organu o vseh dejstvih, ki bi vplivali na izvajanje storitve
- Predložitev letnega poročila
- Ločeno spremljanje poslovanja

Mnenje Socialne zbornice Slovenije

Mnenja so pripravljena po vsebinsko zaokroženem postopku, ki ga izvaja v ta namen izbrana skupina strokovnjakov s področja dejavnosti, za katero se oblikuje mnenje.

Socialna zbornica Slovenije izda mnenje v roku najkasneje 30 dni od prejema popolne vloge.

Mnenja so pridobljena po metodi analize, komparacije in sintetiziranja podatkov in vsebine dokumentacije.

Oporne točke pri iskanju informacij so izdelana merila in kriteriji primernosti programa, ki so osredotočeni na:

- opis programa socialno varstvene dejavnosti/storitve in ustrezno opredeljena izhodišča programa,
- ustrezno opredeljeno ciljno skupino uporabnikov,
- organizacijo dela z uporabniki in vlogo uporabnikov pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti; načela dobre prakse - etiko dela z uporabniki,
- strokovno usposobljenost in kadrovsko ustreznost glede na vsebine programa in ciljno skupino uporabnikov,
- osnovne prostorske in druge kapacitete prijavitelja, pomembne za opravljanje vsebin prijavljenega programa,
- načine evalviranja dejavnosti,
- zgodovino programa in dosedanje učinke dela,
- povezanost programa z ostalimi oziroma z ustrezno mrežo socialnovarstvenih dejavnosti,
- usposabljanje in izobraževanje izvajalcev ter supervizijo,
- vodenje dokumentacije in varstvo osebnih podatkov.

Za izdajo mnenja je potrebno Socialni zbornici predložiti dokumentacijo in podatke v pisni obliki in na priloženi zgoščenci.

Dokazila

Pozitivno mnenje Socialne zbornice Slovenije

Izpolnjevanje kadrovskih pogojev

Storitev socialnega servisa lahko izvajajo strokovni sodelavci, ki so končali najmanj srednjo poklicno ali srednjo strokovno šolo, ki usposablja za socialno oskrbo ali zdravstveno nego, lahko pa tudi delavci, ki imajo pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo za izvajanje socialne oskrbe na domu in opravljeno usposabljanje po verificiranem programu za socialno oskrbo. Program verificira Socialna zbornica Slovenije.

Normativ storitve ni določen.

Socialni oskrbovalec na domu opravlja storitve socialnega servisa.

Posameznik mora imeti pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo za izvajanje socialne oskrbe na domu in opravljeno usposabljanje po verificiranem programu za socialno oskrbo. Program verificira socialna zbornica.

Izpolnjevanje minimalnih tehničnih zahtev

Izvajalci socialno varstvenih storitev morajo izpolnjevati minimalne tehnične zahteve, določene v Pravilniku o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev in v Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev.

Strokovni sodelavec v socialnem varstvu

Socialno varstvene storitve opravljajo strokovni delavci in strokovni sodelavci.

Strokovni sodelavci v socialnem varstvu so delavci, ki opravljajo posamezne socialno varstvene storitve in so končali:

- družboslovne programe izobraževanja (višješolske, visokošolske ali univerzitetne stopnje) in imajo opravljeno pripravništvo in strokovni izpit na področju zaposlovanja, šolstva, zdravstva, pravosodja in javne uprave ter imajo ustrezne strokovne reference in delovne izkušnje za področje socialnega varstva oziroma
 - druge izobraževalne programe ali so pridobili ustrezno poklicno kvalifikacijo ter izvajajo posamezne naloge in opravila pri praviloma neposrednem delu z uporabniki socialnovarstvenih storitev ali dejavnosti in so dokazali usposobljenost za strokovno delo.
- Strokovni delavci in strokovni sodelavci so se dolžni redno izobraževati in usposabljeni.

Pogoji - strokovna usposobljenost

- zaključen višješolski, visokošolski ali univerzitetni program s področja družboslovja - ob ustreznih delovnih izkušnjah - ali
- najmanj poklicno izobrazbo in pridobljeno licenco, certifikat ali drugo potrdilo, ki dokazuje strokovno usposobljenost ob ustreznih delovnih izkušnjah.

Delavci so poklicno usposobljeni, če so:

- zaključili srednješolski strokovni ali poklicni program, ob ustreznih delovnih izkušnjah,
- pridobili nacionalno poklicno kvalifikacijo.

Postopek ugotavljanja usposobljenosti se začne s prijavo kandidata, predložitvijo dokazil za preverjanje usposobljenosti pri Socialni zbornici Slovenije (v nadaljevanju: zbornica).

Zbornica kandidata obvesti o rezultatu preverjanja v roku 60 dni po popolni prijavi in praviloma določi rok za preizkus usposobljenosti pred komisijo.

Preverjanje usposobljenosti za izvajanje posameznih socialnovarstvenih storitev in drugih dejavnosti na področju socialnega varstva obsega:

- pregled dokazil,
- mnenje o kandidatovi usposobljenosti za storitev, del storitve ali dejavnosti na področju socialnega varstva,
- določitev zahtevnosti preizkusa usposobljenosti pred komisijo.

Preverjanje usposobljenosti je strokovna naloga Socialne zbornice Slovenije in se izvaja v sodelovanju z ekspertno skupino za izobraževanje, drugimi eksperti za posamezna področja in strokovnim svetom zbornice.

MOŽNOST IZOBRAZBE IN KVALIFIKACIJE

Iskali smo primeren način dodatnega izobraževanja za kmetije v okviru dopolnilnih dejavnosti na področju socialnega varstva.

Primer UPI Žalec:

Nacionalna poklicna kvalifikacija (NPK) odpira nove možnosti za zaposlitev in mobilnost na trgu dela, saj omogoča potrjevanje znanja in delovnih sposobnosti, ki jih je posameznik pridobil na različne načine v poklicnem in strokovnem izobraževanju, na delovnem mestu in v drugih življenjskih situacijah. Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij je primeren zlasti za tiste posameznike, ki niso bili uspešni v formalnem poklicnem in strokovnem izobraževanju ali niso imeli možnosti, da si pridobijo poklicno oziroma strokovno izobrazbo, pa jo za opravljanje poklica potrebujejo.

Priprave na NPK socialni oskrbovalec na domu

Na UPI Žalec izvajajo priprave na NPK socialni oskrbovalec na domu, ki so verificirane s strani Socialne zbornice Slovenije. Priprave obsegajo 150 pedagoških ur in potekajo 2-3-krat tedensko v popoldanskem času, od 16. ure dalje. Od tega je 60 ur teoretičnega dela, predavanj ter 90 ur praktičnega dela v Domu Nine Pokorn Grmovje.

Vsebina priprav:

- socialno varstvo;
- delo z uporabniškimi skupinami;
- organizacija dela, komunikacija;
- ravnanje s pripomočki;
- osebna oskrba in gospodinjska pomoč;
- zagotavljanje kvalitete dela v socialni oskrbi.

Po zaključenih pripravah organizirajo preverjanje in potrjevanje na NPK socialni oskrbovalec na domu. To zajema pregled zbirnih map, ki poteka na UPI Žalec in neposredno praktično preverjanje, ki poteka v Domu Nine Pokorn Grmovje.

Pogoji za pridobitev NPK:

- končana osnovna šola;
- starost najmanj 23 let;
- 5 let delovnih izkušenj pri delu z ljudmi;
- končan verificiran program usposabljanja v socialnem varstvu.

S programom Socialni oskrbovalec na domu so vpisani v register zunanjih izvajalcev aktivnosti programov aktivne politike zaposlovanja.

Primer BIC

VSTOPNI POGOJI za preverjanje in potrjevanje

- **končana osnovna šola** (Izdelovalec/ izdelovalka kruha, potic, peciva in testenin na tradicionalni način, Izdelovalec/izdelovalka sladic, Izdelovalec/izdelovalka trajnega peciva, Izdelovalec/izdelovalka čokoladnih izdelkov, Izdelovalec/izdelovalka kruha in pekovskega peciva, Medičar/medičarka)
- **najmanj nižja poklicna izobrazba in 2 leti delovnih izkušenj kot picopek** (Picopek/picopekinja)
- **ni vstopnega pogoja** (Pomočnik/pomočnica kuharja/kuharice)

Za pričetek postopka preverjanja in potrjevanja je potrebno oddati prijavo in osebno zbirno mapo oz. portfolio.

Konkretnega pridobivanja izobrazbe na področju socialnega varstva nimajo, verjetno pa bi v primeru potreb hitro vzpostavili primeren program.

4. *Praksa iz tujine*

Trenutno stanje socialnega kmetovanja v različnih evropskih državah

Socialno kmetovanje je mešanica veščin, ki združujejo uporabo kmetijskih virov in večnamenski produktivni proces s socialnimi in na nek način izobraževalnimi dejavnostmi. Status socialnega kmetovanja se v evropskih državah razlikuje od prvega stika med projekti, ki so se začeli zgolj iz idealizma do legaliziranega okvira in državne podpore. Socialno kmetijstvo ni posebej podprto. Kmetje lahko včasih uporabijo subvencije za zaposlovanje invalidov, vendar delo pretežno ni možno npr. z dolgotrajno brezposelnimi. Spodaj je predstavljen status socialnega kmetovanja, kot je določen v različnih državah. Na prvi pogled bomo odgovorili na naslednja vprašanja:

- a) Dimenzija: Število kmetij, ki sodelujejo? Kako javnost dojema socialno kmetovanje?
- b) Zainteresirane skupine: Kdo so glavne institucije in organizacije, ki se ukvarjajo z vidiki socialnega kmetovanja?
- c) Omrežje: Kako so povezane zainteresirane skupine? Ali obstaja kakšna uradna mreža za socialno kmetijstvo v državi?
- d) Podpora: Ali obstaja kakršna koli državna ali vsaj javna podpora dejavnostim socialnega kmetovanja (na splošno ne glede na ciljne skupine)?

Nizozemska

Glede na zaznavanje javnosti in državno podporo, je socialno kmetijstvo na Nizozemskem na visoki ravni. Tako imenovane kmetije za oskrbo so se v zadnjih 10 letih hitro razvijale. Njihovo število narašča, kar je predvsem posledica razvoja, ki povezuje kmetijski in negovalni sektor; ustanovitev nacionalne točke za podporo kmetijstvu in oskrbi, reforma mreže oskrbe in uvedba proračuna za oskrbo oseb. Kmetije za oskrbo na Nizozemskem lahko razdelimo v dve glavni skupini. Prva skupina kmetij so tradicionalne družinske kmetije, ki se želijo z diverzifikacijo preusmeriti v oskrbo oseb. Te kmetije se vsaj v prvi vrsti osredotočajo na kmetijsko dejavnost. Druga skupina kmetij pa so kmetije, ki so jih v mnogih primerih ustanovile zdravstvene ustanove ali ljudje, ki so nekoč delali v zdravstvenem sektorju.

Kmetijske dejavnosti so bolj terapevtska sredstva, čeprav lahko dolgoročno ustvarijo tudi finančni rezultat.

Lahko se domneva, da se pomen tradicionalnih kmetijskih dejavnosti na teh kmetij zmanjšuje in je oskrba oseb že zdaj bolj ali vsaj enako pomembna kot kmetijske dejavnosti. Spodaj bomo na kratko opisali najpogostejše ciljne skupine na kmetijah za nego:

- Ljudje z motnjami v duševnem razvoju, ki imajo včasih povezane vedenjske težave,
- Ljudje, ki potrebujejo psihološko oskrbo: ljudje, ki zaradi (začasne) psihološke težave potrebujejo podporo, da lahko delujejo v družbi,
- Ljudje s telesno okvaro in s tem povezanimi omejitvami,
- (Nekdanji) zaporniki: ljudje, ki po storitvi kaznivega dejanja (v večini primerov) potrebujejo podporo za novo priložnost v družbi,
- (Nekdanji) odvisniki: ljudje, ki zaradi težav z odvisnostjo nimajo povezave v socialni in delovni skupnosti,
- Delovno - mladinsko varstvo: mladi v starostni skupini do 18 let, ki so deležni dodatne oskrbe – podpora in usmerjanja na različnih področjih. V okviru dela za dobrobit mladih obstajajo različne ciljne skupine kot so mladi, ki potrebujejo pomoč, mladi z lažjo duševno okvaro..
- Mladi iz specialnega izobraževanja: mladi, ki obiskujejo specialno izobraževanje, zaradi duševnih omejitev in / ali vedenjskih težav,
- Starejši ljudje z demenco,
- Starejši ljudje: starejši od 55 let, ki potrebujejo podporo, da bi našli smiseln način porabe njihovega časa,
- Dolgotrajno brezposelni,
- Avtisti: mladi ali odrasli z motnjami avtizma,
- Ljudje z prirojeno možgansko okvaro: ljudje, ki so utrpeli možganske poškodbe (nesreča, bolezen),
- Ljudje s sindromom izgorelosti,
- Oskrbovalni vrtec.

Italija

Raziskave navajajo, da so se prve izkušnje s socialnim kmetovanjem v Italiji rodile konec leta 1970, ko se je pojavila mešanica ekonomsko-socialnih in filozofskih dejavnikov, ki so privedli do pobude in normativnih ukrepov, ki so omogočili rojstvo tega pojava. Brezposelnost med mladimi, depopulacija podeželja, zloraba drog in potreba po primernem zdravljenju je bilo značilnost teh let in je prinesla rojstvo rehabilitacijske skupnosti za odvisnike od mamil, običajno na podeželju. Sodelovanje je bilo razvito med SERT (služba za zasvojenost z drogami) in kmetijskimi zadrugami v nekaterih regijah. Takrat so bili sprejeti trije odločilni zakoni o zaposlovanju mladih, zakon o neobdelani zemlji in tako imenovani zakon Basaglia o reformi psihiatrije. Socialno kmetovanje se v vsej svoji raznolikosti rojeva in utrjuje pretežno na lokalni ravni. Druge tipične značilnosti so:

- mala in srednja razsežnost kmetijskih dejavnosti,
- karakteristična značilnost več izdelkov,

- biološka pridelava ali ekološko združljive proizvodne tehnike,
- kmetovanje z veliko zahtevo po ročnem delu,
- pomembna prisotnost žensk,
- izbira proizvodnje z dodano visoko vrednostjo,
- pomembna skrb za ozemlje in lokalno skupnost,
- izjemen doprinos k integraciji lokalnih skupin.

Poleg teh vrst socialnega kmetovanja, ki so posledica alternativnega družbenega gibanja, je italijanska vlada razvila lastne ideje socialnega kmetovanja za rehabilitacijo zapornikov. Nacionalni forum socialnega kmetovanja (FNAS) je kraj pluralizma izkušenj socialnega kmetovanja v Italiji. Kmetijska podjetja, socialne zadruge, gostoljubne skupnosti, starševska združenja, tu so zbrani strokovnjaki ali univerzitetni profesorji. Predpisi, ki nadzorujejo socialno kmetijstvo v Italiji, so trenutno zelo zapleteni in razdrobljeni zaradi česar želijo vzpostaviti enoten red na celotnem nacionalnem ozemlju s spoštovanjem posameznih regij. V več ključnih projektih sodelujejo javni organi, agencije in organizacije glede socialnega kmetovanja v Italiji.

Nemčija

Socialno kmetovanje v Nemčiji je precej raznoliko. Ta raznolikost ne zadeva različnih skupin uporabnikov in integracijskih ciljev (terapija, zaposlitev, izobraževanje, nastanitev, učna odgovornost), ampak tudi različna časovna obdobja (kratkoročno, dolgoročno, nekaj ur) in različnih sposobnosti uporabnikov storitev (stopnja invalidnosti, nizka sposobnost koncentracije itd.). Socialno kmetovanje se večinoma izvaja na kmetijah, kjer je potrebno veliko ročnega dela. Različne študije so pokazale, da je 60% kmetij ekoloških. V Nemčiji obstajajo tri glavne skupine sektorjev socialnega kmetovanja: t.i. "delavnice za invalide", ki vodijo kmetijo ali izvajajo vrtnarske ali krajinske dejavnosti, izobraževalne kmetije, ki ponujajo storitve za otroke in široko paleto kmetij, ki ponujajo različne storitve za široko paleto skupin uporabnikov:

1) Ljudje z učnimi težavami običajno delajo v „delavnicah za invalide«. Tam je veliko zelo dobro organiziranih produktivnih kmetij, ki izvajajo tovrstne delavnice in večinoma delujejo kot ekološke kmetije. So "prave" kmetije: prodajajo svoje izdelke in morajo biti produktivne. Te kmetije so povezane v mrežo ("Grüne Werkstätten": Zelene delavnice) z letnimi srečanji.

2) Tudi gibanje izobraževalnih kmetij je dobro organizirano v mreži (Bundesarbeitsgemeinschaft Lernort Bauernhof: Zvezna mreža izobraževalnih kmetij). Te kmetije ponujajo storitve za otroke različnih starosti. Glavni namen je povezava otrok z naravo ter nudenje znanja in izkušenj o pridelavi hrane, predelavi in kmetovanju na splošno.

3) Tretja skupina je široka paleta večinoma zasebnih kmetij, ki ponujajo različne storitve za različne skupine uporabnikov.

Opaža se pomanjkanje komunikacije med organi, ki se ukvarjajo s financiranjem in upravo. Mnogi projekti so pilotne narave in izvirajo iz osebnega sodelovanja posameznikov (pionirjev). Pogosto posamezniki, ki sodelujejo v projektu ne čutijo potrebe, da bi bil projekt viden širši družbi.

Številne socialne kmetije delujejo pod velikim gospodarskim stresom in morajo včasih zavriniti zahteve ljudi in ustanov za socialne storitve zaradi strukturnih, birokratskih in finančnih omejitev, pri čemer obstaja velika želja po varnem financiranju. Zdi se, da javnost na najvišji ravni sprejema socialno kmetijstvo, namenjeno osebam s posebnimi potrebami, se pa povečuje njihovo sprejemanje drugih ciljnih skupin. Javne, zasebne in cerkvene ustanove so vključene v socialno kmetovanje. Diverzifikacija kmetijske proizvodnje v socialno kmetijstvo v zadnjih 10-15 letih vzbuja večje zanimanje kot ena od možnih strategij diverzifikacije, zlasti za družinske kmetije.

Tudi na področju socialnega dela je vse bolj pozitiven sprejem potenciala kmetijstva kot „okolja“ za zaposlovanje, terapijo ali poklicno usposabljanje. Socialno kmetovanje ustvarja prostor za osebni razvoj in ponuja terapijo ter izobraževanje. Socialno kmetovanje lahko ustvari tudi zdrav kraj, kjer opravljanje dela ni ključnega pomena (npr. Samopomoč za življenje ljudi, ki uradno ne morejo delati več kot tri ure na dan, vendar so pripravljeni delati v podpornem okolju).

Trenutno se v Nemčiji razpravlja o novih načinih financiranja podpore zaposlitvenim možnostim za ljudi s posebnimi potrebami. Zvezni zakon o sodelovanju se je začel uporabljati leta 2017. Njegov cilj je omogočiti osebam s posebnimi potrebami sodelovanje v poklicnem življenju. Strokovnjaki za socialno kmetovanje v Nemčiji trenutno razpravljajo o tem, kako je mogoče s tem novim zakonom ustvariti nove načine socialnega kmetovanja, ki se osredotočajo na zaposlitvene možnosti za invalide.

Socialno kmetovanje se izvaja v različnih lastništvih in v različnih organizacijskih koherencah: ustanove dobredelnih združenj, samostojne kmečke skupnosti, samostojne kmetije, mladinske ustanove itd. V socialnem kmetovanju obstajajo različne skupine uporabnikov. Segajo od otrok in mladine do starejših ljudi in od duševno ali telesno prizadetih do brezdomcev ali odvisnikov od mamil. V zadnjih letih so tudi begunci postali skupina strank socialnega kmetovanja. Socialna kmetija ni splošno dodeljena določeni upravi in je ne ureja poseben zakon.

Nekatere zvezne deželne vlade podpirajo socialno kmetovanje, medtem ko v drugih zveznih deželah socialno kmetovanje ni jasno. Še posebej v primerjavi z državami, kot sta Nizozemska ali Norveška, je javno financiranje socialnega kmetovanja redko. Vlade zveznih držav se raje osredotočajo na to, da idejo o socialnem kmetovanju objavijo javno. V nekaterih zveznih državah obstajajo svetovalci za socialno kmetovanje.

Ti problemi povzročajo občutek negotovosti za kmete, terapevte, socialne delavce ali stranke ter ljudi, ki potrebujejo pomoč in njihove starše, ki želijo sami prevzeti pobudo, pa tudi terapevte in socialne delavce, ki iščejo primerne kmetije za svoje stranke, vsi se znajdejo pred skoraj nepregledno džunglo zakonov in oblasti, povezanih z različnimi kontaktnimi partnerji, finančnimi organi in vladnimi službami, ki se poleg tega razlikujejo od zvezne države do druge. Poklicno področje socialnega kmetovanja je povsem novo in za zdaj obstaja le nekaj formalnih možnosti za učenje potrebnih veščin in kompetenc.

Finska

Na Finskem je socialno kmetovanje - ali »Green Care« (zelena oskrba) kot temu pravijo - veljalo za novo poslovna priložnost za kmete v zadnjih letih. Medtem ko jo večinoma ponujajo zasebna podjetja, je javni sektor pomemben partner in stranka. Najbolj znana oblika dejavnosti zelene oskrbe je jahalna terapija, ki jo lahko financira zavod za socialno zavarovanje Finske ali Socialne storitve občin. Socialno-pedagoška dejavnost s pomočjo konja je intervencijska metoda, za katero se zdi, da njena uporaba na Finskem ves čas raste. Jahalna terapija in konjska asistenca se običajno ponuja v zasebnih hlevih na kmetiji in njeni okolici. Kljub temu pa te storitve sploh niso nove. Pred nekaj desetletji so bile metode zelene oskrbe v javnih ustanovah zelo običajne, imeli so lastne kmetije in vrtove, kjer so njihove stranke preživele čas. Negovalne ustanove so bile pogosto v čudovitih pokrajinah. Socialno kmetovanje se je izvajalo v zaporih, bolnišnicah za osebe z duševnimi boleznimi in v ustanovah za invalide. Njihovo število se je zaradi negativnih ekonomskih izračunov znatno zmanjšalo. Običajno je bilo tudi, da so na kmetijah zaposlovali ljudi z različnimi ovirami. Storitve zelene oskrbe danes vključujejo storitve institucionalne oskrbe in nastanitve za starejše in za druge uporabnike socialnih storitev, kot so mladina, otroci, bivši odvisniki od drog ali invalidi. Storitve „odprtega tipa“ vključujejo vrtce in dnevno varstvo za starejše ali za druge uporabnike socialnih storitev, zaposlitev za dolgotrajno brezposelne, terapija in rehabilitacija, rekreacija za uporabnike socialnih storitev in izobraževanje. Na Finskem je spodbujanje mreženja v zelo napredni fazi v primerjavi z drugimi državami. To združenje »Green Care Finland« na primer razvija etične predpise za storitve zelene oskrbe. Javni sektor je pomemben partner in stranka, saj se zdi, da več kot 2/3 storitev zelene oskrbe financira javni sektor. Uporabniki teh storitev večinoma prihajajo skozi javni socialni ali zdravstveni sektor. Jahalno terapijo v rehabilitacijske namene lahko financira socialno zavarovanje, s strani socialnih služb občin ali nekaterih združenj bolnikov. Vendar mora biti jahalni terapevt usposobljen z določeno natančno izobrazbo. Stanovanjske storitve za invalide financira nacionalno zavarovanje. Ni še posebnih predpisov, standardov ali zakonov, ki bi ciljali na storitve zelene oskrbe. Trenutno le javne ustanove zagotavljajo zaposlitvene možnosti za namen rehabilitacije. Ustvarjanje zaposlitvenih možnosti je možno za zasebna podjetja ali zasebne kmetije, vendar so ustrezni predpisi tako zapleteni in strogi, da so te oblike socialnega kmetovanja precej redke.

Portugalska

Socialno kmetovanje na Portugalskem se izvaja v zasebnem sektorju na tradicionalnih družinskih kmetijah, javnih zaporih, bolnišnicah ali psihiatriji in v tako imenovanem tretjem sektorju, kjer delujejo neprofitne organizacije, kot so socialne zadruge ali terapevtske skupnosti. Delujejo zlasti za invalide in ljudi z duševnimi boleznimi. Terapevtske skupnosti imajo status IPSS (zasebna institucija socialne solidarnosti). IPSS deluje tudi s starejšimi in šoloobveznimi otroki ali z brezdomci. Zelena oskrba je bil sistem, uporabljen kot terapevtska strategija že dolgo časa nazaj.

Leta 1951 so bili v portugalskem zaporniškem sistemu uvedeni zelenjavni vrtovi. Veliko institucij, ki se ukvarjajo s socialnim kmetovanjem, so zaradi svoje strukture sprejele ekološko kmetovanje. Socialno kmetovanje na Portugalskem, čeprav je zakoreninjeno v starodavni praksi, je razmeroma nova tema za znanstvenike in raziskovalce na Portugalskem. Področje je zanimivo za raziskovalce iz kmetijstva in krajinske arhitekture, področja socialne oskrbe, psihologije in psihiatrije, pa tudi občine, podjetja, ki se ukvarjajo z recikliranjem mestnih ostankov, šole in verske skupine. Skupina akterjev se je kot nacionalna fokusna skupina zbrala v projektu MAIE, sicer pa ni posebne mreže ali podpore. Poleg tega je inštitut IEFP (Instituto do Emprego e Formação Profissional = Inštitut za zaposlovanje za poklicno usposabljanje) leta 2009 ustanovil forum za poklicno integracijo, da bi lahko redno spremljali politike zaposlovanja in izvajanja poklicnega usposabljanja pri ljudeh z različnimi vrstami invalidnosti. V 12 zaporih imajo zelenjavne vrtove. Poleg pridelave hrane so zelenjavni vrtovi namenjeni spodbujanju socialne reintegracije zapornikov z usposabljanjem in ustvarjanjem delovnih navad. Zelena oskrba je zagotovljena v bolnišnicah in duševnih zavodih. Poseben pravni okvir za socialno kmetijstvo še ni vzpostavljen. Obstaja veliko zanimivih študij primerov na Portugalskem, vendar malo informacij o njih in pomanjkanje komunikacije med intervencijskimi akterji, zato je nujno treba ustvariti platformo za izmenjavo izkušenj in skupnih težav. Mestno in primestno kmetijstvo postaja zaradi urbanega okolja vse bolj zanimiva, sploh glede na sedanje socialno-ekonomske razmere, spremembe v družbeno-kulturnih težnjah in življenjskem slogu.

Belgija

Leta 2006 je bilo v Flandriji več kot 200 socialnih kmetij. To so na splošno aktivna kmetijska ali vrtnarska podjetja, pri katerih je kmetovanje primarna dejavnost, zagotavljanje socialnih storitev za uporabnike pa je dodatna dejavnost. Kmetije so večinoma v družinski lasti. Tako kot v drugih evropskih državah, vključno z Irsko, tudi "zelena oskrba" v Flandriji ni nova. Zagotavljanje neformalne socialne podpore na kmetijah ljudem s psihiatričnimi težavami sega že stoletja nazaj. Pobude v okolju, namenjene širokemu krogu ljudi, ki uporabljajo te storitve, so se pojavile v zadnjih letih, pri čemer se je znatno povečalo število pobud, ki temeljijo na sodelovanju med oskrbovalnimi ustanovami in kmetijami. Te nove pobude so izhajale iz individualnih interesov nekaterih kmetov ali skrbniške organizacije, ki je ustvarjalno iskala ustrežnejšo oskrbo za njihove uporabnike. Do konca leta 2005 ni bilo pravnega okvira za socialno kmetovanje, vendar je od takrat z uvedbo finančne podpore, ki je na voljo v okviru flamskega programa za razvoj podeželja, postalo bolj privlačno za kmete, da ustanovijo socialne kmetije. Socialno kmetovanje lahko vključuje dnevne storitve, zaposlitev, pa tudi terapije v obliki sprostitev, osebnega razvoja ali učenja socialnih veščin. Vključuje lahko tudi kratkoročno ali dolgoročno bivanje v sodelovanju z negovalno ustanovo.

5. Rešitve in ocena izvedljivosti prenosa predlaganih rešitev v prakso v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji

Priznamo, da nam je bilo oblikovanje predlogov oz. rešitev za nove oblike dopolnilnih dejavnosti kar trd oreh. Pa ne za to, da ne bi imeli vrsto idej kaj in kako, ampak zaradi vedenja, da moramo oblikovati predloge, ki bodo sprejemljivi za širšo javnost, za kmetije, čim bolj enostavni, s čim manj zahtevami ter hkrati sprejemljivi za stroko – tako kmetijsko kot na področju socialnega varstva.

In prav pri stroki se nam je ustavilo.

Kmetijska podpira razvoj dopolnilnih dejavnosti, podpira kmetovanje, podpira obdelavo kmetijskih površin, podpira pridelavo. Podpira tudi vključevanje oseb iz ranljivih skupin na tej poti. Pa vendar se bo ta stroka vprašala, ali je kmet kot izvajalec dopolnilne dejavnosti na področju socialnega varstva dovolj zaščiten, da mu ne bi ob morebitnih problemih nastala nepopravljiva škoda.

Stroka na področju socialnega varstva bo gledala iz drugega zornega kota in poskušala zaščititi osebe iz ranljivih skupin, ki bi na ta način vstopale v sodelovanje. Pri tem ima pomembno vlogo Socialna zbornica Slovenije, ki verificira in postavlja pogoje za programe na tem področju.

Strinjamo se, da morajo biti vsi sodelujoči na obeh straneh zaščiteni, primerno izobraženi in ne smemo dopustiti, da bi nivo standardov z razširitvijo dejavnosti socialnega varstva na področju dopolnilnih dejavnosti trpel.

MENTORSKA KMETIJA

je kmetija, kjer bi kmet določeni lokalni organizaciji (otroci s posebnimi potrebami, varstveno delovni centri, zaposlitveni centri, socialni zavodi..) ponudil prostor za izvajanje aktivnosti vključno z dostopnimi programi usposabljanja in opravi, ki bi jih za zainteresirane skupine ali organizacije izvajali na kmetiji.

Ustvarjanje sistema mentorskega socialnega kmetovanja je dolgoročen, evolucijski proces, ki temelji na sodelovanju, povezovanju in komunikaciji večih deležnikov v lokalnem okolju. Pogost problem pri razvoju podeželja je, da je pomanjkanje možnosti na podeželju povezano z odsotnostjo ustreznih in inovativnih storitev za vsakdanje življenje. V tej kontekstu lahko mentorska kmetija ponudi ustrezne rešitve, ki ustrezajo lokalnim potrebam prebivalcev. Uporaba kmetije in kmetijstvo samo lahko zagotavlja potrebne storitve lokalnim prebivalcem in podeželskim skupnostim. Je primer inovativnega odziva na prehod iz starih v nove gospodarske režime, pri čemer ta proces sprememb vpliva in povezuje tudi druge sektorje kot npr. zdravstvo, izobraževanje in zaposlovanje brezposelnih.. Mentorska kmetija je lahko presek različnih dejavnosti in rešitev za lokalno prebivalstvo, mora pa temeljiti na medsebojnem partnerstvu deležnikov: npr. kmeta, strokovnjakov (socialni delavci, specialni pedagogi...) . institucijami in uporabniki.

Za potrebe mentorja so potrebna določena znanja in tudi sposobnosti. Kmeta – mentorja je potrebno izobraziti glede zahtev s področja socialnega varstva, načina komuniciranja, vodenja skupine..

V ta namen predlagamo oblikovanje programa NPK mentor po sistemu, kot ga že poznamo za druge oblike dopolnilnih dejavnosti in ne sme predstavljati težav.

Na osnovi primerne izobrazbe se lahko registrira za dopolnilno dejavnost mentorske kmetije po ustaljenem vzorcu drugih dopolnilnih dejavnosti.

Glede na to, da ne zaposluje oseb iz ranljivih skupin in da so le-te na kmetiji v sodelovanju z določeno institucijo, kmetija tudi ni zavezana k preveliki administraciji.

Ob obisku na kmetiji so uporabniki v spremstvu osebja svojih institucij, ki rešujejo morebitne težave.

Po naših izkušnjah so za mentorske kmetije bolj primerne manjše kmetije (npr. ekološke), ki lahko ponudijo več raznovrstnih opravi, predvsem ročnih in lahko sistem dela prilagodijo uporabnikom. Problem lahko nastane ob delovnih konicah, ko je potrebno neko delo hitro opraviti, tega pa uporabniki v večini primerov niso sposobni. Tu je tudi ovira za mentoriranje na večjih kmetijah, v kolikor te ne najdejo specialne dejavnosti, ki bi bila primerna za tako obliko dela.

Primeri:

- Mentoriranje skupin iz Varstveno delovnih centrov
- Mentoriranje skupi zaposlitvenih centrov
- Mentoriranje skupin Socialna aktivacija

Skupine uporabnikov pripeljejo na kmetijo, kjer v skladu z njihovimi zmožnostmi prevzamejo določeno opravilo, se ga naučijo izvajati in kvalitetno opraviti. Kmet – mentor jim pri tem pomaga in spodbuja, vključiti pa je potrebno tudi znanje komunikacije, da delo lažje steče. Dela so lahko zelo različna – oskrba živali, pobiranje pridelkov, priprava hrane, priprava izdelkov za trg, pakiranje, urejanje okolice, pospravljanje...

V večini primerov so osebe iz ranljivih skupin počasnejše, a zelo natančne in tudi učinek pri delu je temu primerljiv. A vendar veliko rok opravi svoje in v praksi se pokaže, da so sposobni izvajati potrebna opravila, ne smejo pa biti pod časovnim pritiskom.

S takim načinom dela pridobijo oboji. Uporabniki se naučijo določenih del in s tem pridobijo veliko samozavesti tudi na drugih področjih, kmet – mentor pa z njihovo pomočjo pridobi dodatno delovno silo na kmetiji.

ZELENI SERVIS

Zeleni servis obsega pomoč pri hišnih in kmetijskih opravilih na drugih kmetijah ali individualnih gospodinjstvih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč in v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje po sistemu socialnega servisa, ki je že definiran v naši zakonodaji ali reševanje stanja na kmetiji.

Storitve zelenega servisa bi obsegale:

- prinašanje pripravljenih obrokov hrane,
- nakup in prinašanje živil ali drugih potrebščin,
- priprava drv ali druge kurjave,
- priprava ozimnice,
- manjša hišna popravila,
- vzdrževanje vrta in okolice stanovanja,
- čiščenje v stanovanju, opremljanje, spremljanje pri obiskih trgovin ...,
- oskrba živali na kmetiji,
- kmetijska opravila, obdelava njivskih površin...
- strojne usluge

Zeleni servis ne bi sodil v javno službo, njegove storitve pa bi bile plačljive s strani uporabnikov. Kmetova opravila so identična, kot jih opravlja doma in ni potrebno neko dodatno izobraževanje za izvajanje dejavnosti.

Glede nato, da je večina opravil zelenega servisa vezanih bolj na kmetijska dela in gospodinjstvo, tudi Socialna zbornica ne bi smela postavljati normativov na tem področju.

Registracija dejavnosti bi potekala po ustaljenem vzorcu za dopolnilne dejavnosti.

Zeleni servis bi zapolnil vrzel pri storitvah na kmetijah. Ob dejstvu, ki smo ga že izpostavili, da je veliko lastnikov kmetij starejših in samskih, bi tak servis v primeru nezmožnosti takih gospodarjev poskrbel, da kmetija prebrodi težave in se najdejo ustrezne rešitve.

Tudi v primeru nesreč in bolezni so kmetije v nezavidljivem položaju, saj mora ne glede na vse delo na kmetiji teči naprej. In nekdo, ki je vajen kmetijskih opravil to najlažje opravi.

Pri predlogu bi posegli še višje. Razmislek na nivoju države bi lahko bil, da bi storitve zelenega servisa vključili v paket reševanja problematike ostarelih lastnikov in bi bile take storitve v okviru razpisa za pomoč in reševanje takih kmetij za le-te brezplačna. Vsekakor pa je ob tem potreben razmislek, pod kakšnimi dodatnimi pogoji bi bil do tega upravičen.

ZELENA OSKRBA - OSEBNA ASISTENCA

Je storitev, ki ljudem - invalidom na kmetijah, ki v vsakdanjem življenju potrebujejo pomoč drugega, omogoča neodvisno in bolj kakovostno življenje. Storitve so prilagojene konkretnim potrebam posameznega uporabnika oziroma uporabnice, njegovim oziroma njenim sposobnostim, željam, pričakovanjem in življenjskim razmeram.

Upravičenci:

- zaradi invalidnosti potrebuje pomoč pri opravljanju aktivnosti, vezanih na samostojno osebno in družinsko življenje, vključevanje v okolje, izobraževanje in zaposlitev;
- je državljan RS s stalnim bivališčem v Republiki Sloveniji ali tujec, ki ima stalno prebivališče v RS;
- je star od 18 do 65 let;
- živi ali bi želel živeti v samostojnem ali skupnem gospodinjstvu zunaj celodnevne institucionalne oskrbe in
- potrebuje pomoč najmanj 30 ur tedensko.

Storitve asistence so:

- a) storitve, namenjene osebni pomoči uporabnika:
- b) storitve, namenjene pomoči v gospodinjstvu in drugih dnevnih opravilih:
- c) spremstvo:
- d) pomoč na delovnem mestu in v izobraževalnem procesu:
- e) pomoč pri komunikaciji:

Izvajalec osebne asistence se mora vpisati v register izvajalcev pri Ministrstvu za delo. Zakonodaja ne dopušča, da bi bila to kmetija kot dopolnilna dejavnost. Trenutno je Zakon o osebni asistenci v proceduri in se pripravljajo popravki med drugim ravno zaradi prevelikega št. izvajalcev zato dvomimo, da bi bilo to izvedljivo.

Večja možnost je, da kmetija izvaja osebno asistenco pod okriljem že registriranega izvajalca, čeprav tudi to trenutno ni možno. Osebni asistenti so lahko redno zaposleni, s.p., popoldanski s.p., vsa nadomeščanja pa lahko tudi po podjemni pogodbi.

V tem delu bi bil potreben popravek zakona – da lahko osebni asistent izvaja asistenco kot dopolnilno dejavnost na kmetiji.

Glede izobrazbe asistentov ni posebnih zahtev, mora pa pred pričetkom dela opraviti izobraževanje, ki ga organizira že registriran izvajalec.

V primeru, da izvaja osebno asistenco registriran izvajalec je le-ta za uporabnike, ki so do nje upravičeni, brezplačna.

Zelena oskrba bi zapolnila vrzel pri storitvah na kmetijah. Ob dejstvu, ki smo ga že izpostavili, da je veliko lastnikov kmetij starejših in samskih, bi oskrba – osebna asistenca v primeru nezmožnosti takih gospodarjev poskrbela, da kmetija prebrodi težave in se najdejo ustrezne rešitve.

Pri predlogu bi posegli še višje. Razmislek na nivoju države bi lahko bil, da bi storitve zelene oskrbe vključili v paket reševanja problematike ostarelih lastnikov in bi bile take storitve v okviru razpisa za pomoč in reševanje takih kmetij za le-te brezplačna. Vsekakor pa je ob tem potreben razmislek, pod kakšnimi dodatnimi pogoji bi bil do tega upravičen.

6. Problemi in posebnosti pri prenosu predlaganih rešitev v prakso v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji

Pri realizaciji predlogov v praksi predvidevamo več problemov:

- pomanjkljiva usposobljenost kmetov za izvajanje nove dejavnosti ter pomanjkanje programov, ki bi usposobljenost izboljšali,
- potrpljenje za delo z osebami, ki potrebujejo več časa za določeno delo, pogosto pa morajo imeti še prilagojene delovne pogoje in stalno prisotnost strokovnega osebja,
- nedodelani prostori ter oprema za izvajanje dejavnosti,
- pomanjkanje jasne opredelitve sektorja, kar prispeva k nizkim stopnjam ozaveščenosti upravnih organov (»sociala in kmetijstvo ne gresta skupaj«),
- ni skladne politike glede podpore socialno varstvenih storitev v kmetijstvu, saj sodi v "sredino" med blaginjo in kmetijsko politiko,
- pomanjkanje znanja in predvsem praktičnih izkušenj,
- obstoj meril za upravičenost in druge upravne ovire lahko izključijo nekatere kmetije od dostopa do nepovratnih sredstev,
- pomanjkanje trdnih dokazov o pozitivnih učinkih, ki jih lahko imajo socialno varstvene storitve v kmetijstvu na podeželju. Veliko razpoložljivih informacij je nepopolnih in potrebno bi bilo vložiti nekaj raziskovalnega dela kot temelj nadaljnjega izvajanja teh dejavnosti,
- ni pravno formalnega okvirja izvajanja storitev, kar je mogoče rešiti le na nacionalni ravni (sistem socialnega varstva..),
- odvisnost od javnega financiranja,
- pomanjkanje ozaveščenosti in priznavanja socialnega dela, še posebej v povezavi s kmetijstvo,
- pomanjkanje politične volje,
- odvisnost od javnega financiranja,
- prekomerna birokracija in upravne omejitve.

Kmetijstvo in socialno delo vsebujeta morebitna konfliktna področja. Koliko socialnega dela lahko kmetija prenese? Če se po košnji trave pojavi nevihta in je treba prinesti suho seno v hlev se hitro pojavi konflikt med družbenimi in kmetijskimi potrebami. Prav tako primanjkuje strokovnega in interdisciplinarnega izobraževanja: kmetje potrebujejo pedagoške spretnosti in socialnim delavcem primanjkuje kmetijskega znanja. Oba poklica pogosto potrebujeata dodatno izobrazbo in kvalifikacije, ki niso na voljo v mnogih državah. Na primer v Nemčiji le dve kmetijski univerzi ponujata socialno kmetovanje kot izbirni predmet, na univerzah družboslovnih programov pa za to interdisciplinarno temo sploh ni nobene ponudbe, niti na neobvezni ravni. Ideja socialnega kmetovanja in zelene oskrbe je več kot le priložnost za razvoj specializirane kmetije, v katero se lahko vključijo ljudje s posebnimi potrebami. Pravzaprav je izobraževanje, razvoj ljudi v smislu "razvijanja osebnih lastnosti" in večnamenskost cilj socialnega kmetovanja.

PREDNOSTI	PRILOŽNOSTI
<p>KMETIJSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kmetijstvo, strateški sektor pred krizo • Agrarna večnamenskost in produktivna diverzifikacija kmetijskih gospodarstev • Bližina hrane in kmetijskih praks • Izvajanje agroekoloških meril in družbena vrednost kmetijskih gospodarstev <p>OZEMLJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prispevek k lokalnemu razvoju in socialni koheziji • Ustvarjanje različnih storitev za ljudi • Nova razmerja med proizvajalci, potrošniki in družbo <p>SOCIALNE INOVACIJE IN PODJETNIŠTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vračanje javnih naložb nazaj k družbi • Pobude državlanskega izvora • Promocija javno-zasebnega sodelovanja <p>UPRAVIČENCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prilagoditev zaposlitve določenim skupinam • Podpora ranljivim skupinam prebivalstva (socialna izključenost) • Prednosti za uporabniške skupine 	<ul style="list-style-type: none"> • Socialno-ekonomski scenarij, ki spodbuja inovacije in projekte s socialno noto • Spremembe v vzorcih uporabnikov (ekološki izdelki, etične obnašanje in prehranjevalne navade) <p>ZAPOSLOVANJE IN SOCIALNA VKLJUČITEV</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nove oblike zaposlitev v kmetijstvu in okolici • Potreba po pobudah, ki ustvarjajo zaposlitev za zmanjšanje učinkov krize <p>DRUŽBA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viri alternativnega financiranja • Uporaba novih tehnologij • Široko omrežje tretjega sektorja (socialni sektor) <p>INŠTITUCIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programi za promocijo socialne ekonomije • Pomoč za podjetništvo in inovacije
SLABOSTI	NEVARNOSTI
<p>UPRAVLJANJE / ORGANIZACIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odvisnost od javnega financiranja • Nizki produktivni donosi • Zamuda ali neplačilo nepovratnih sredstev <p>OKOLJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novo nastajajoči sektor z malo praktičnimi izkušnjami • Malo kodificirane prakse • Nestrukturirana omrežja <p>UPRAVIČENCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nizka prisotnost nekaterih skupin • Težave pri reševanju določenih potreb skupin/ posameznikov, ki jim grozi socialna izključenost. 	<ul style="list-style-type: none"> • Negotovost in zadržanost za razvoj socialnega podjetništva • Pomanjkanje zavedanja in priznanja socialnega dela • Neoliberalni model (cilji podjetja) proti etičnemu in solidarnemu gospodarstvu <p>SOCIALNO KMETIJSTVO – TRENUTNA SITUACIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nizka ocena za socialni prispevek kolektivni družbi • Pomanjkanje znanja <p>POLITIKA / INŠTITUCIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmanjšanje financiranja socialnemu sektorju • Socializacija in privatizacija kompetenc socialno-zdravstvenega varstva • Pretirana birokracija in upravne omejitve • Pomanjkanje politične volje • Neobstoječi okvir regulative

7. Koristi predlaganih rešitev za kmetijsko gospodarstvo, kot npr. ekonomske ali socialne koristi

Predlagane rešitve prinaša bistvene koristi:

- dodatni viri dohodka za kmete – mentorske dejavnosti socialno varstvenih storitev na kmetiji so pomemben izvor diverzifikacije kmetijskih dejavnosti kot potencialni nov vir dohodka za kmečko gospodarstvo,
- razpoložljivost te nove priložnosti je lahko ključnega pomena za majhne kmetije oz. majhna kmetijska gospodarstva, ki se borijo za svoj obstoj. Ta nova dejavnost lahko zagotovi dodaten dohodek, ki je potreben za nadaljevanje teh majhnih kmetij,
- razvijanje skrbi za ostarele kmete kot ustvarjanje možnosti, da ostanejo na kmetiji,
- zmanjšanje tveganja zapuščanja zemljišč,
- kmetje imajo priložnost zgraditi nova omrežja in tokokroge, ki so lahko v pomoč pri spodbujanju njihove proizvodnje,
- pomoč pri ohranjanju lokalne naravne in kulturne tradicije,
- boljša uporaba kmetijskih virov,
- dodatna pomoč na kmetiji ter družba ob delu,
- širjenje socialne mreže,
- nova znanja in širina le-teh, veščine in izmenjava izkušenj - najučinkovitejši mentorski programi temeljijo na skupnosti in sodelovanju med akterji. Ujemanje mentorja in udeležencev, usposabljanje, družabna srečanja.. Prilagodljivost, raznoliki pristopi, raznolike skupine udeležencev krepijo in obogatijo te programe, ker vključijo več skupin v njihovo delo na kmetiji in vzpostavijo pozitivne odnose z izvajalci in uporabniki zdravstvenih in socialno varstvenih storitev,
- oblikovanje novih prijateljstev in potencialnih osebnih izpolnitev, ki jo lahko prinese mentorstvo ter grajenje modelov povezovanja, sodelovanja, mreženja in vključevanja ranljivih skupin ljudi v procese svojega okolja,
- razvoj nove kmetijske dejavnosti,
- združevanje socialnih in poslovnih idej,
- zagotavljanje storitev skupinam, ki so zaradi socialne izključenosti ogrožene,
- novi viri zaposlovanja v kmetijstvu,
- ustvarjanje različnih storitev za lokalno okolje in širše.

Dodana vrednost, ki jo za družbo ustvarja socialno kmetovanje, mora biti prepoznana in vredna podpore. Raznolikost socialnih in kulturnih storitev ter socialna prizadevanja za ljudi in naravo potrebujejo javno podporo, da ohranjajo in razvijajo različna področja družbenega delovanja in kmetovanj. Zlasti naj bi prepoznali, spodbujali in nadalje raziskovali integrativno in izobraževalno delo, pa tudi zdravstveno oskrbo in terapevtske učinke socialnega kmetovanja s pomembnim poudarkom na delu in terapiji, odgovorni uporabi naravnih virov, trajnostni prehranski vzgoji..

Izboljšanje in razvoj socialnega kmetovanja po Evropi zahteva ugodne pogoje in plodno sodelovanje med različnimi sektorji politik in uprave (zdravstveni/socialni/kmetijstvo/zaposlovanje) - na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Poleg tega je pomembna izdelava in izmenjava raziskovalnega, strokovnega in praktičnega znanja. Podjetja za socialno kmetovanje že zagotavljajo družbi dodano vrednost na več ravneh znotraj večnamenskega kmetijstva, ukrepi za podporo socialnemu kmetovanju pa pozivajo politike, ministre, znanstvenike, potrošnike in širšo javnost, naj se zavedajo, prepoznajo, vzdržujejo in promovirajo te storitve.

Socialno kmetovanje odpira družbeni, kulturni, izobraževalni in terapevtski potencial upravljanja zemljišč. Za ljudi s posebnimi potrebami lahko ponujajo dobre življenjske pogoje in kraje, kjer se vrednotijo in izboljšujejo njihove individualne sposobnosti, kar je zanje korak k vključevanju v družbo.

Socialnega kmetovanja ne želimo videti le kot drugo specializirano možnost za podjetništvo v kmetijstvu, ampak tudi kot možen gradnik za bolj družbeno usmerjeno prihodnost. Socialno kmetijska podjetja v preglednih sistemih ponujajo možnosti za osebni razvoj tistih, ki potrebujejo pomoč; trajnostni pristop k upravljanju narave in okolja ter oživitev podeželja. Dodana vrednost socialnega kmetovanja odpira možnosti prepletanje kmetijstva in socialnega dela in s tem solidarnost, človečnost, ki izboljšuje družbo in to ne le na podeželju.

Zelena oskrba je lahko več kot le "orodje za doseganje terapevtskega cilja« - omogoča sodelovanje v delovnih procesih; ljudem omogoča doseganje občutkov produktivnosti; priključuje izkušnje z uporabo vseh čutov in ljudem omogoča, da se ponovno povežejo z okoljem, naravo, živalmi, rastlinami in tlemi. Socialno kmetovanje ne more narave samo „uporabljati“ za namene terapije, ampak tudi nadalje zagotavljati storitve za večnamensko skrb za razvoj narave in krajine.

Na tradicionalnih kmetijah je veliko dejavnosti, ki so bile vedno bolj racionalizirane in to je mogoče kombinirati z dejavnostmi zelene oskrbe na socialnih kmetijah. S takšnimi dejavnostmi socialno kmetovanje lahko postane "terapevtsko" ne samo za ljudi, ampak tudi za okolje in kulturno krajino. Razvoj je še vedno na samem začetku, vendar ponuja zanimivo perspektivo in izziv za prihodnost.

8. Sklepi ter priporočila

Za prenos naših ugotovitev v prakso pa je potrebno:

- povezati lokalne akterje z lokalnimi akcijskimi skupinami, da razvijejo razumevanje sektorja in za povečanje ozaveščenosti,
- razviti nacionalne ali regionalne podporne mreže, ki vključujejo ključne zainteresirane strani iz vseh ustreznih sektorjev - kmetijstvo, zdravstvo in socialno varstvo, ter pri tem zagotoviti izobraževanje in usposabljanje tako kmetov kot mentorjev, razviti merila kakovosti in delovati kot storitev usklajevanja kmetije in izvajalcev zdravstvenih ter socialnovarstvenih storitev,

- razviti mrežo mentorskih kmetij, ki zagotavljajo socialno varstvene storitve kot podpora razširjanju informacij in reševanju problemov, še posebej v zdravstvenem socialnem varstvu,
- razširjanje ključnih informacij o povezavi kmetijstva in socialnih storite vsem obstoječim in potencialnim zainteresiranim – kmetijam ter izvajalcem zdravstvenih in socialnovarstvenih storitev,
- utrditi obstoječe raziskave, ugotoviti ključne vrzeli in izvesti nadaljnje ustrezne raziskave glede koristnih učinkov socialno varstvenih storitev na kmetiji,
- pregled politike socialnega kmetovanja, razvoja podeželja in dopolnilnih dejavnosti v izbranih državah članicah EU.

Razširjena pozitivna percepcija kmetijskih in podeželskih virov vodi k vedno večjemu zanimanju za blagodejne učinke naravnih prostorov in kmetijskih površin na socialno, fizično in duševno blaginjo ljudi. Zdravstvene in socialne ustanove želijo najti alternativne prakse, ki so bolj vpete v družbeni kontekst. Hkrati pa kmetovanju pomeni novo priložnost za razširitev dopolnilnih dejavnosti oz. diverzificirati obseg njihovih dejavnosti in njihovo vlogo v družbi. Povezava med kmetijskimi praksami in socialnimi storitvami lahko kmetom nudi nove vire dohodka, krepí podobo kmetijstva v družbi in vzpostavlja nove povezave med podeželskimi in mestnimi prebivalci, hkrati pa ima potencial za » win-win« scenarij - kakovostne življenjske storitve za uporabnike kot tudi kmete, ki postajajo vse bolj izolirani na svojih kmetijah.

Seveda pa je v praksi glavni problem pomanjkanje politične volje in odsotnost jasne zakonodaje, kar je lahko bistvena ovira, da naši projekti zaživijo v praksi tudi dolgoročno.

Najprej pa je potrebno obrniti miselnost v naših glavah, da kmetijstvo in sociala pač ne gredo skupaj. To smo sami občutili npr. pri registraciji društva za izvajanje osebne asistenc, ko nam že uslužbenka na UE ni hotela registrirati obeh dejavnosti (« kmetijstvo pa res nima veze s socialo») in kljub pritožbi po navodilih nadrejenih iz LJ nismo uspeli. Ali pa Socialna zbornica, ki smo jo kontaktirali in želeli za izvajanje evalvacije – ob njihovi razlagi postopkov standardizacije socialnovarstvene storitve smo kljub prijaznosti čutili, da se ne strinjajo.

Tekom projekta smo včasih tudi sami zapadli v dilemo, ali smo na pravi poti. Pa vendar, ko ti dolgočasno brezposelni po dveh dneh dela na njivi pove, da je prvič po petih letih spal...

Ali ko so se uporabniki VDC, ki so sodelovali pri našem projektu ponosno pohvalili z denarno nagrado, ki so jo za svoje delo prejeli. Seveda z občutkom, da ZMOREJO!

Ravno pilotni projekti, kot je naš, z razširjanjem rezultatov bodo take miselnosti preobrnil in dolgoročno postavili temelje sodelovanja med kmetijstvom in predvsem ranljivimi skupinami prebivalstva.

Namesto zaključka navajamo besedilo Zveze slovenske podeželske mladine, ki skozi oči mladega kmeta prikaže stanje družine na kmetiji in njene potrebe:

» Večgeneracijsko bivanje pod eno streho ni enostavno.

🏠 Velikokrat se na kmetijah za eno jedilno mizo zgužvajo starši, stari starši, tete in strici, otroci in morda že njihovi otroci. In velikokrat nam televizijske reklame prodajo preveč lično urejeno in harmonično podobo deljenja solate in smehljanja ob kozarcu 100% pomarančnega soka.

🏠 Dajmo si priznati, da je živeti skupaj z drugimi družinskimi člani težko. Ne rečem, da vedno, ampak pogosto. Ker se med seboj dobro poznamo je vzdušje sproščeno in hkrati zaradi tega težko. Enostavno je, ker nas je veliko pod eno hišno številko, a hkrati (spet zaradi tega) zakomplicirano. Je lepo, a včasih grdo. Je fajn, a ni.

🏠 Ko nekdo dela po 8, včasih 10 ali 12 ur na dan stran od svojih družin, otrok, partnerja, ob koncu izmene komaj čaka, da se vrne v svoj dom. Na kmetiji pa preživijo družine (tudi več družin) skupaj ogromno časa, velikokrat cele dneve. Še posebej v teh korona časih, ko ničesar ni. Ne moremo se za hip ustaviti v gostilni ob trgovini na kavi in poklepetati s komerkoli drugim, kot družino. Ni veselic, saj veš, tistih pravih, kjer bi mladi in stari pozabili na skrbi in eno zaplesali. Še na kakšno kulturno prireditev bi v teh časih največji "nekulturniki" odšli, samo da bi lahko.

🏠 In ostaneš doma. Ali pa se iz službe vrneš domov, na kmetijo. In ta teče naprej (ne počasi kot reka, ampak hitro kot maratonec), ker njive in krave ne bodo počakale, da cepivo prime in se epidemija ustavi. Njih je potrebno obdelati, nahraniti, pomolsti, jim skidati. In tako se kmet (in njegova družina) nikoli ne ustavi. On dela, dela in dela naprej.

🏠 Pri delu si velikokrat pomagajo - brat sestri, dedek sinu, tašča snahi, zet tastu, tete nečakom. Vmes še pridejo sosedje. In, čeprav kmečka družina skupaj preživi ogromno časa, se med seboj bolj malo pogovarja. Za mizo pogovor pogosto teče o delu in kmetijstvu. O čem drugem npr. o problemih posameznika, trenjih v odnosih, neprimernemu vedenja kogarkoli do kogarkoli, o alkoholizmu, težkih in bolečih besedah... le redko teče beseda. Ker kmet dela in zato nima časa. Si ga ne vzame.

🏠 Pa bi si moral. Vsak od nas bi si moral vzeti čas in se pogovoriti s tistimi, ki jih ima najraje, s tistimi s katerimi živi. Iskreno, brez hitenja in preusmeritve misli na delo. Kajti temelj odnosa je pogovor. Med možem in ženo, bratom in sestro, snaho in tastom, mamo in hčerko, babico in vnukinjo. Ni pomembno, kdo pogovor začne ali kaj je vzvod za njegov pričetek. Važno je, da v njem sodelujeta dva, ker če je samo en je njegovo delo Sizifovo. In ni pomembno, da imaš rešitve za probleme, ki jih ima druga oseba. Večkrat je pomembno le to, da znaš prisluhniti.

🏠 Saj veš kaj pravijo: "Bog nam je dal ena usta in dve ušesi, da lahko dvakrat več slišimo in poslušamo kaj nam drugi govori". Poskusi, verjamem, da bo koristilo.«